

Forfatteren står ansvarlig for innholdet og presentasjonen av funnene i denne rapporten. Synspunktene som kommer fram i rapporten representerer ikke nødvendigvis Norads syn.

NORAD RAPPORT 2/2022

Verdens fattigdom midt i en pandemi – status og perspektiver

Verdens fattigdom midt i en pandemi – status og perspektiver

Av Lars A. Loe, fagdirektør i Norads Kunnskapsavdeling

Januar 2022

Forsidefoto: Espen Røst

Norad
Direktoratet for utviklingssamarbeid

Postadresse: Postboks 1303 Vika 0112 Oslo
Besøksadresse: Bygdøy allé 2, Oslo

Tlf.: +47 23 98 00 00
www.norad.no / postmottak@norad.no

ISBN: 978-82-8369-097-2
ISSN: 1502-2528

Innhold

SAMMENDRAG	3
INNLEDNING	4
VERDENS FATTIGDOM.....	4
Hva slags fattigdom måles?.....	4
Ekstremfattigdom.....	6
Flerdimensjonal fattigdom	9
Det store økonomiske tilbakeslaget – pandemien.....	12
Fattigdom mot 2030.....	16
ØKONOMISK VEKST OG FORDELING	17
Store forskjeller mellom regioner i økonomisk utvikling	17
Redusert ulikhet for mindre fattigdom?	22
KONKLUSJON	27

SAMMENDRAG

Framdriften i kampen mot fattigdom etter 1990 har vært stor, men står nå foran en bratt motbakke. Nedgangen i fattigdom bremsset opp allerede før pandemien traff verden vinteren 2020. Utvikling og kamp mot fattigdom er satt mange år tilbake. Fortgang i vaksinasjoner er presserende. Når pandemien er overvunnet, vil likevel forutsetningene for langsiktig framgang være svekket. Økte statsfinansielle problemer med skadet næringsliv truer mulighetene for tilgang på finansiering av ny vekst.

Oppbremsingen før pandemien skyldtes en kombinasjon av trekk ved selve fattigdommen og utviklingsevnen til landene der fattigdommen er høy. Ett slikt trekk ved fattigdommen er at mange av de ekstremfattige lever betydelig under fattigdomsgrensen på 1,9 USD om dagen. Både høyere og jevnere fordelt vekst i inntekter behøves. Mange ekstremfattige lever i landbruk og lokale omgivelser som nå er svakt koblet til økonomien ellers. De fattigste vil ikke nyte godt av oppgang uten at det tas betydelige - og kostbare - grep. Økt innsats for tilstrekkelig tilgang på bedre jobber, eller for å koble det nåværende næringsgrunnlaget nærmere resten av økonomien med investeringer, tjenester og bedre rammebetingelser.

Mange like over fattigdomsgrensen kan lett falle under. For hver tiende cent fattigdomsgrensen økes, stiger antallet fattige med nærmere 70 millioner mennesker. Usikre anslag tyder på i størrelse 100 millioner flere ekstremfattige som følge av pandemien i 2020-21. I tillegg svekkes levekårsfaktorer som helsetjenester, utdanning og tilgang på rent vann. Den flerdimensjonale fattigdommen øker.

Med åtte år til 2030 kreves både høyere og mer fattigdomsorientert vekst. Høyt investeringsnivå med eksportorientert og jobbskapende industri, var sentrale komponenter i asiatiske suksesser. Ulik utgangspunkt, sammen med tøffere krav til å beherske ny teknologi og økt global konkurranse, betyr at suksess vil se annerledes ut i regionen med de største utfordringene: Afrika sør for Sahara. Strategier for redusert fattigdom bør trolig legge mer vekt på småindustri rettet mot lokale og regionale markeder framfor verdensmarkedet. Likeledes styrking av produktiviteten i en sterkt voksende tjenestesektor og ikke minst landbruket.

Selv om den rette balansen mellom høy og fattigdomsorientert vekst finnes i en slik strategi, betyr den krevende avveininger mellom langsiktig vekst og raskere oppnådde resultater for fattige. Svekket økonomisk vekstevne og statsfinanser på kanten av gjeldskrise i mange land har snevret inn et fra før trangt handlingsrom. Om riktig kurs velges, avhenger hastigheten mot målet av at landenes egen politikk og internasjonal finansiering samvirker for å øke handlingsrommet.

Selv om høy og mer inkluderende vekst oppnås, vil utviklingen trolig etterlate et behov for mer inntektsoverføringer til fattige. Den administrative kapasiteten for overføringer styrkes stadig, men er fortsatt sterkt begrenset. Den politiske og administrative utfordringen med å bygge tilstrekkelig progressive skattesystemer er stor. De nærmeste årene vil mer omfordeling til fattige handle mer om prioritering på trange budsjetter enn direkte omfordeling fra høyinntektsgrupper.

Verden har nå kommet betydelig ut av kurs til å nå målet om å avskaffe ekstremfattigdommen i 2030. Desto færre år det er til at målet skal nås, desto mer direkte og raskt virkende innsats kreves, ofte med en pris i form av mindre finansielt rom for å bygge langsiktig vekst. Dette dilemmaet har alltid gjennomsyret utviklingsagendaen. Det kreves også større innsats, i en situasjon hvor de finansielle rammene til landene med høy fattigdom er hardt presset. Hvor sterkt dilemmaet blir, og hvor stor framgang som kan oppnås, er både avhengig av politikken landene fører og hvor mye finansiell og annen støtte fra verdenssamfunnet de fattige landene får.

INNLEDNING

Bærekraftsmålene ble vedtatt av FNs generalforsamling høsten 2015 og består av 17 mål. Det første av disse er å utrydde «alle former for fattigdom i hele verden».¹ Målet ble satt etter at FNs tusenårs mål om å halvere fattigdommen i perioden 1990-2015 ble nådd fem år før fristen. Bærekraftsmålene legger større vekt på de bakenforliggende årsakene til fattigdom enn tusenårs målene og er en større og helhetlig utviklingsagenda der klimaendringer står helt sentralt.

Denne rapporten oppsummerer sentrale trekk av fattigdomsbildet slik det ser ut ved starten på 2022. Den legger størst vekt på utviklingen i ekstremfattigdom, men belyser også utviklingen i bredere fattigdomsbegreper. Rapporten belyser også økonomiske trender og mekanismer bak utviklingen i fattigdom. Dette gir også grunnlag for å vurdere framtidsutsikter og status opp mot målet som er satt. Innsikt i drivkrefter som ligger bak utviklingen i fattigdom, er avgjørende for å kunne innrette innsatsen best mulig framover.

Selv om størrelser som økonomisk vekst og ulikhet er to helt sentrale faktorer bak fattigdomsutvikling, viser disse bare overflaten av utviklingen. Under og rundt disse ligger tunge utviklingstrekk som vil være helt avgjørende for framgang og tilbakeslag i kampen mot fattigdom. Mye av verdens fattigdom skyldes kriger og konflikter. Klimaendringer rammer allerede sårbare regioner og vil gjøre det i økende grad. Når slike og andre utviklingsutfordringer ikke er belyst her, er det ikke fordi de uviktige. De fortjener egne rapporter.

VERDENS FATTIGDOM

Hva slags fattigdom måles?

Det første delmålet i det første bærekraftsmålet, er å utrydde ekstrem fattigdom, definert som å leve for mindre enn 1,90 amerikanske dollar om dagen.² Denne definisjonen er det viktigste utgangspunktet for å måle utviklingen i fattigdom opp mot den globale forpliktelsen i 2030-målet. En felles grense gjør at land kan sammenliknes og endring over tid måles. Måleenheten penger gjør at koblinger kan gjøres til andre økonomiske størrelser i et land, som nasjonalprodukt, gjennomsnittsinntekt, ulikhet og offentlige finanser.

Samtidig gir ikke en slik grense et uttømmende svar på hva fattigdom er. Det er vanlig å skille mellom to utgangspunkter for å definere fattigdom. Det ene er grunnleggende behov, det andre peker mot et bredere levekårsbegrep. Grunnleggende behov kan snevres helt ned til biologiske minstekrav for å overleve, eller noe over dette. Den internasjonale grensen for ekstremfattigdom er ikke strengt konstruert slik, men mest knyttet til et slikt utgangspunkt. Den bygger på et gjennomsnitt av nasjonale fattigdomsgrenser i et utvalg land.³ De fleste av disse er lavinntektsland, hvor den nasjonale fattigdomsgrensen er lavere enn denne grensen og ligger tett ned mot et biologisk minstekrav. I andre land er den noe høyere.

Begrensningen ved en fattigdomsdefinisjon avgrenset til privat forbruk eller inntekt, er at levekår varierer betydelig etter tilgangen på andre goder og onder. Det andre utgangspunktet for å definere

¹ Se FNs nettsider : <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>

² USD er her og gjennomgående i rapporten regnet kjøpekraftsjustert. Det betyr at omregning mellom valutaer ikke gjøres med markedskurser for valuta, men også tar hensyn til forskjeller i prisnivå. Prisnivåforskjeller beregnes ut fra en kurv av varer. Forbruk og inntekt i fattige land blir vesentlig høyere når en regner med kjøpekraftskorrigerer framfor markedskurs på valuta fordi prisnivåene er lavere.

³Etiopia, Gambia, Ghana, Guinea- Bissau, Malawi, Mali, Mosambik, Nepal, Niger, Rwanda, Sierra Leone, Tadjikistan, Tanzania, Tsjad og Uganda. Ni av de femten landene har fattigdomsgrense under 1,90 USD (kjøpekraftsjustert); Tanzania lavest med 0,88 USD.

og måle fattigdom er særlig utviklet av økonom og nobelprisvinner Amartya Sen. Flerdimensjonal fattigdom bygger på et levekårsbegrep som setter menneskets muligheter og frihet til å forme eget liv i sentrum. Operasjonaliseringer trekker inn helsetilstand, utdanning og bredere levekårsforhold (boforhold, tilgang på rent vann). Tilsvarende som for det forbruksbaserte fattigdomsbegrepet kan kriterier for fattigdom defineres for dette begrepet. I rapporten skal også en indikator for denne typen fattigdom belyses.

Med forbruk noe over 1,90 USD er mennesker teknisk sett ikke ekstremfattige, men likevel fattige. Hva som skal til for å bli regnet som – eller oppleve seg selv som – fattig, varierer etter utviklingsnivå i omgivelsene folk er i. Desto høyere inntektsnivået er rundt deg, desto høyere inntekt skal til for ikke å oppleve seg som fattig. En måte å ivareta dette på er å bruke høyere fattigdomsgrenser etter økende inntektsnivå. Verdensbanken rapporterer tall for 3,2 USD og 5,5 USD om dagen og regnes som mer relevante for henholdsvis lavere og høyere mellominntektsland. Omfanget av fattigdom under disse grensene er viktige i seg selv for å få et mer fullstendig fattigdomsbilde. De er også viktige for å vurdere faren for økt ekstremfattigdom.⁴

Det er gode argumenter for at ekstremfattigdomsgrensen representerer et for lavt ambisjonsnivå. En høyere grense ville imidlertid kunne redusere oppmerksomheten om de som er langt under grensen. På veien mot målet er det viktig å ha oppmerksomhet på flere aspekter ved fattigdom. Nedgang i antall under grensen er viktig, men bare en del av utviklingen i fattigdomsbildet. Uansett ligger det en moralsk forpliktelse i å legge tydelig vekt på den operasjonaliseringen av målet om å eliminere

Husholdningsundersøkelser

Tallgrunnlaget for å måle fattigdom er skaffet tilveie ved husholdningsundersøkelser. Disse gjøres ved fysisk besøk i et utvalg husholdninger der forbruket registreres. For forbruk av varer som ikke kjøpes i et marked regnes det om til priser, slik at alt forbruk kan uttrykkes i pengeverdi.

En bruker ikke markedskurs for valuta, men korrigerer for forskjeller i prisnivå mellom land (kjøpekraftspariteter). Siden prisnivåene er lavere i fattige enn rike land, blir forbruk og inntekt vesentlig høyere i fattige land omregnet med kjøpekraftspariteter enn med valutakursen. Fattigdomsgrensen på 1,90 USD skal tilsvare samme kjøpekraft som den opprinnelige grensen på «en dollar om dagen» ved at den er inflasjonsjustert.

Dekningen av statistikken er blitt stadig bedre, men i mange land er det bare gjort noen få målinger og de siste for mange år siden. Det er mange slags usikkerhet knyttet til statistikken. En vet at det er betydelig underrapportering av forbruk for rike husholdninger. Ulikhet blir undervurdert.

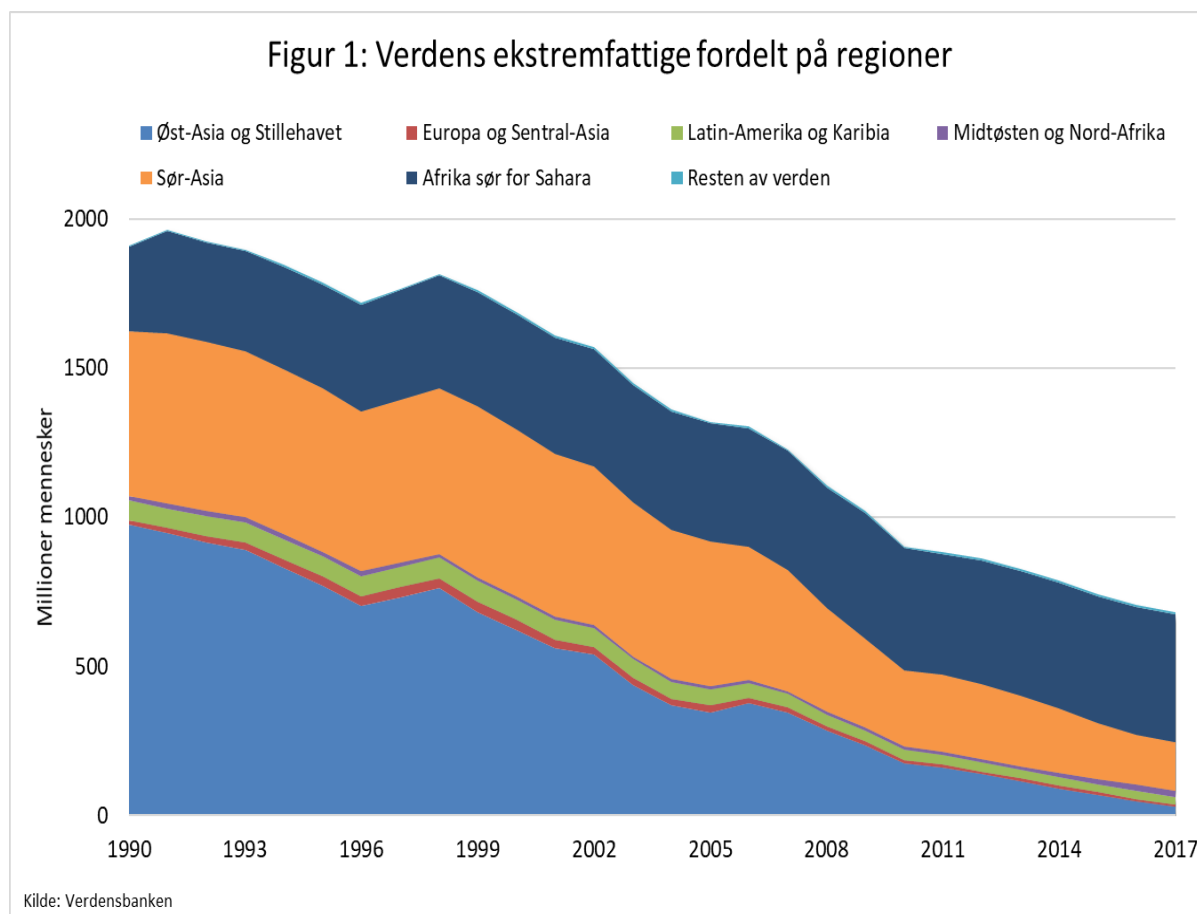
Pandemien har ført til at hjemmeundersøkelser er stoppet opp. Telefonintervjuer gjøres i en del land, men gir mindre eksakte tall enn ordinære husholdningsundersøkelser.

⁴ Denne bruken av ulike grenser representerer et absolutt fattigdomsbegrep. Det må ikke forveksles med relative fattigdomsgrenser som brukes i Norge og mange andre land og som er satt som en andel av inntektsnivået. EUs grense er 60% av medianinntekten, OECDs grense er 50%. Medianinntekten er inntektsnivået som deler inntektstakerne i to like store grupper om inntektene rangeres fra lavest til høyest. Halvparten har inntekt under medianen og halvparten har inntekt over. Medianinntekten ligger typisk under gjennomsnittsinntekten fordi høye inntekter med sin tallmessige tyngde drar gjennomsnittet mer opp enn de lave drar det ned.

ekstremfattigdommen som har stått fast i vår nasjonale så vel som den globale utviklingspolitikken lenge.⁵

Ekstremfattigdom

Andelen mennesker i verden som er ekstremfattige falt fra 36 prosent i 1990 til 9,2 prosent i 2017, eller fra 1,9 milliarder mennesker i 1990 til 690 millioner i 2017. I et globalt perspektiv er framgangen betydelig, men de regionale forskjellene er store. Som figur 1 viser, er det i Øst-Asia og Stillehavet fattigdommen har gått sterkest ned.

Kina sto alene for 600 - 700 millioner av nedgangen i ekstremfattigdom i denne perioden. I Afrika sør for Sahara økte ekstremfattigdommen med 150 millioner mennesker i samme periode⁶

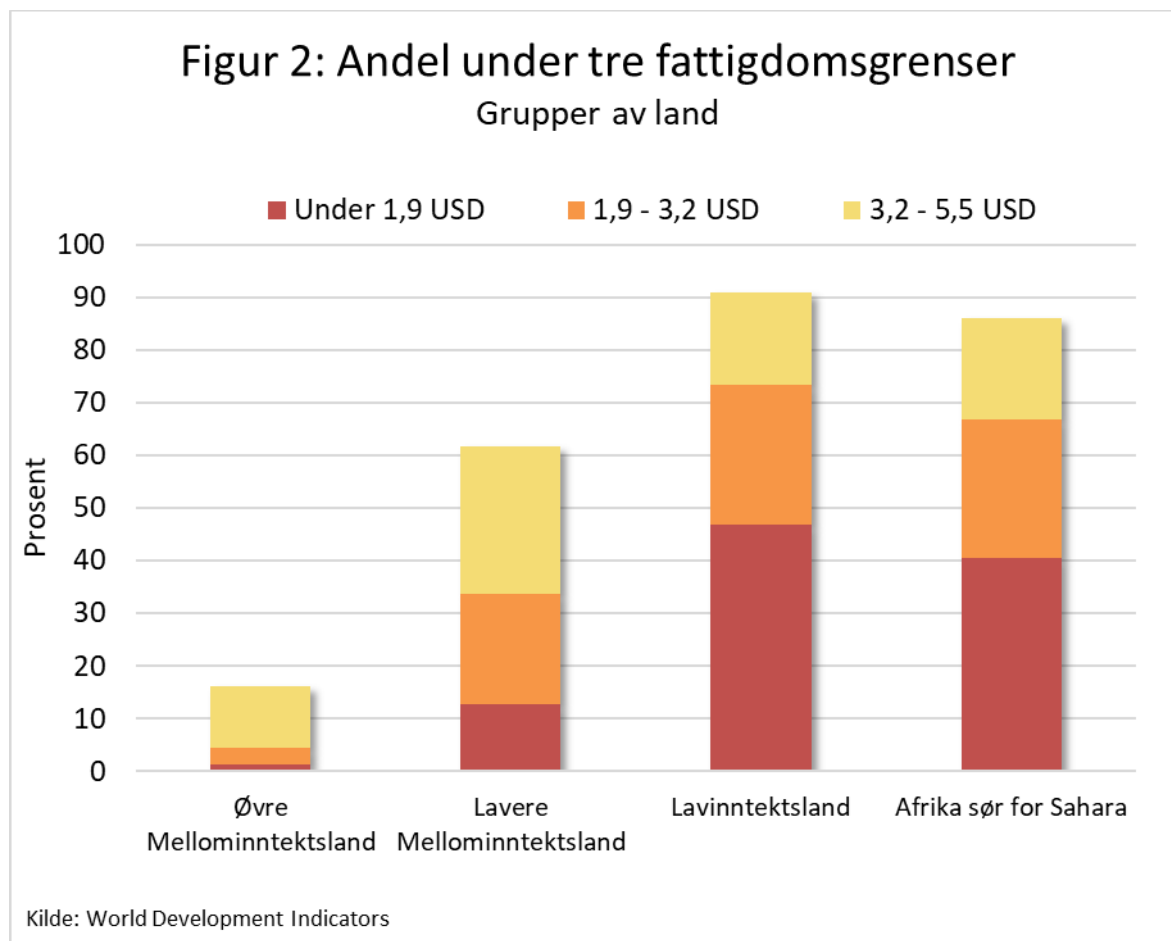
Fattigdom under høyere forbruksgrenser

Omfanget av fattigdom under høyere grenser enn ekstremfattigdomsgrensen på 1,90 USD er i seg selv viktige. Hvis mange er like over ekstremfattigdomsgrensen sier det dessuten mye om faren for

⁵ For en grundig gjennomgang med råd om måling av fattigdom, se World Bank (2017.) Dette er rapport fra et ekspertutvalg under ledelse av den avdøde nestoren innen ulikhet og fattigdom, Antony B. Atkinson. Utvalget anbefalte å opprettholde oppmerksomheten om ekstremfattigdomsgrensen gitt forpliktelsen som lå i målet knyttet til denne, men anbefalte også økt vekt på bredere monitorering inkl. flerdimensjonal fattigdom, høyere grenser og fattigdommens dybde,. Verdensbanken har fulgt mange av utvalgets anbefalinger.

⁶ Verdensbankens siste offisielle tall for alle regioner er 2017. Grunnen til dette er manglende statistikk, spesielt for folkerike India som har vært landet i verden med flest ekstremfattige. Siste publiserte statistikk for India er for 2011. Det var da 284 millioner ekstremfattige der. Det er siden gjort husholdningsundersøkelser som myndighetene ikke har offentliggjort. I Verdensbankens anslag for 2017 og figuren er det lagt til grunn 139 millioner ekstremfattige i India. Se World Bank (2020) for detaljer.

økt ekstremfattigdom, spesielt ved kraftige økonomiske tilbakeslag. Globalt levde 44 prosent eller 3,5 milliarder mennesker for under 5,5 USD om dagen i 2017. 24 prosent eller 1,8 milliarder mennesker levde for under 3,2 USD om dagen. Antallet under 3,2 USD om dagen er omtrent det samme som antallet under 1,9 USD om dagen var i 1990.

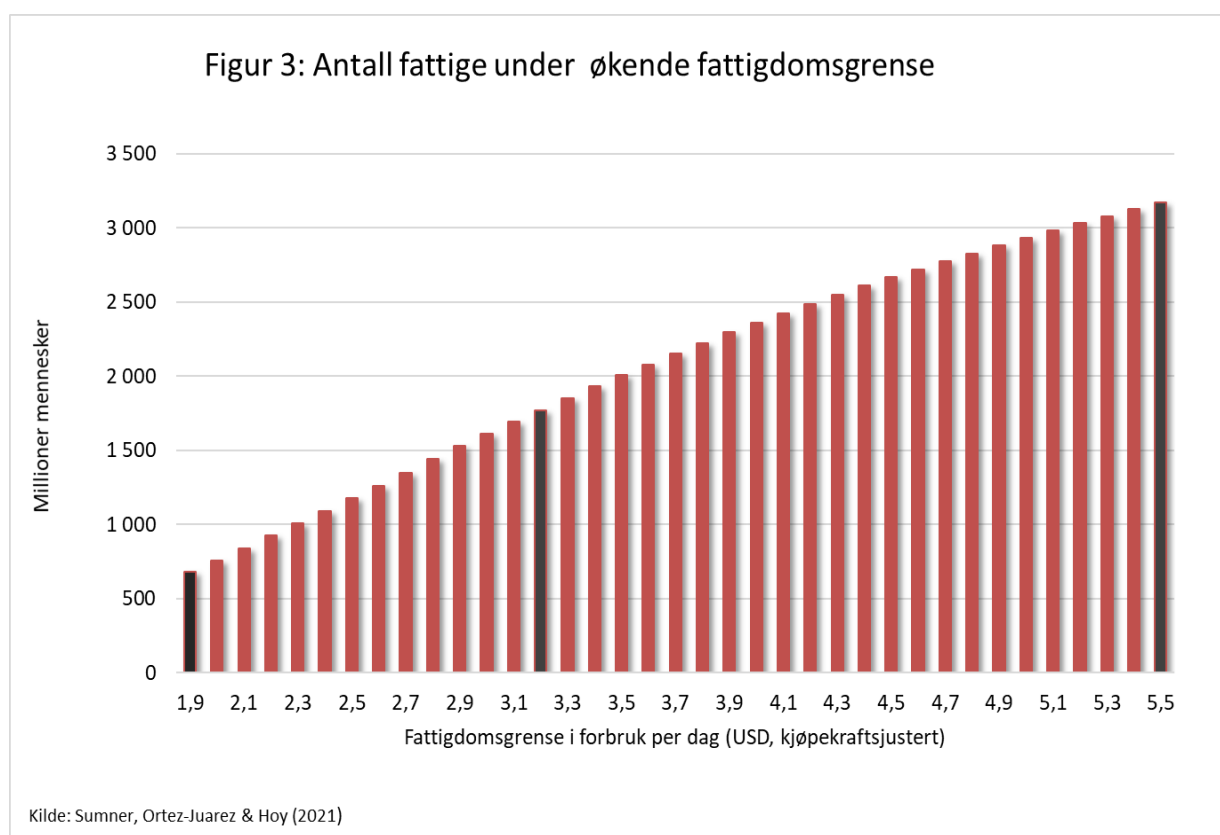
Figur 2 viser andelene etter inntektsgruppering av utviklingsland og for regionen Afrika sør for Sahara. I lavinntektsland hvor nesten halvparten er ekstremfattige, lever ytterligere en fjerdedel for mellom 1,9 og 3,2 USD om dagen. I lavere mellominntektsland er hovedbildet motsatt med større andel mellom 1,9 og 3,2 USD enn ekstremfattige. I flere lavere mellominntektsland er fattigdomsandelene vesentlig høyere enn i denne landgruppen som helhet. Øvre mellominntektsland har vesentlig lavere fattigdomsnivå. Ekstremfattigdommen i land på høyere inntektsnivåer er i mindre grad uttrykk for generelle utviklingsutfordringer slik det er i lavinntektsland. Fattigdommen kan eksempelvis være konsentrert i etniske eller geografisk avgrensede grupper, og være uttrykk for direkte diskriminering.

Betegnelsen «utviklingsland» er innarbeidet og brukes vanligvis om hele gruppen lav og mellominntektsland⁷. I gjennomsnitt er nasjonalprodukt per innbygger for øvre mellominntektsland nesten ni ganger høyere enn i lavinntektsland. For lavere mellominntektsland er det 3,5 ganger høyere. Det er også store forskjeller innen landgruppene, spesielt har mange lavere

⁷ Ofte skilles «framvoksende økonomier», som Kina, ut fra gruppen utviklingsland.

mellominntektsland i bunnen av denne gruppen høy ekstremfattigdom og likner mer på lavinntektsland enn litt mindre fattige mellominntektsland. Ekstremfattigdommen i Tanzania er eksempelvis nesten 50 prosent sammenliknet med 13 prosent for lavere mellominntektsland sett under ett. Tanzania ble lavere mellominntektsland i 2020. Mindre presist brukes ofte betegnelsen «fattige land» med en noe bredere gruppe land enn bare lavinntektsland.⁸

Figur 3 viser mer i detalj fattigdomsbildet over ekstremfattigdomsgrensen. For hver tiende cent fattigdomsgrensen heves, øker antall fattige i gjennomsnitt med nærmere 70 millioner mennesker. Det illustrerer hvor følsomt valg av grense er for antall fattige. Det antyder også hvor lite som skal til av tilbakeslag før antallet under ekstremfattigdomsgrensen på 1,90 USD øker betydelig.

Fattigdommens dybde

Et annet bekymringsfullt trekk ved fattigdomsbildet, er fattigdommens dybde, eller hvor langt under ekstremfattigdomsgrensen forbruket til de ekstremfattige er. I lavinntektsland er gjennomsnittlig forbruk anslått til 1,15 USD per dag, eller 0,75 USD under grensen. I lavere mellominntektsland er det litt høyere, 1,30 USD om dagen (figur 4).

At mange lever langt under fattigdomsgrensen kan være noe av forklaringen på at effekten av økonomisk vekst på antall fattige har vært svak i mange land. Mange kan ha fått bedret økonomiske

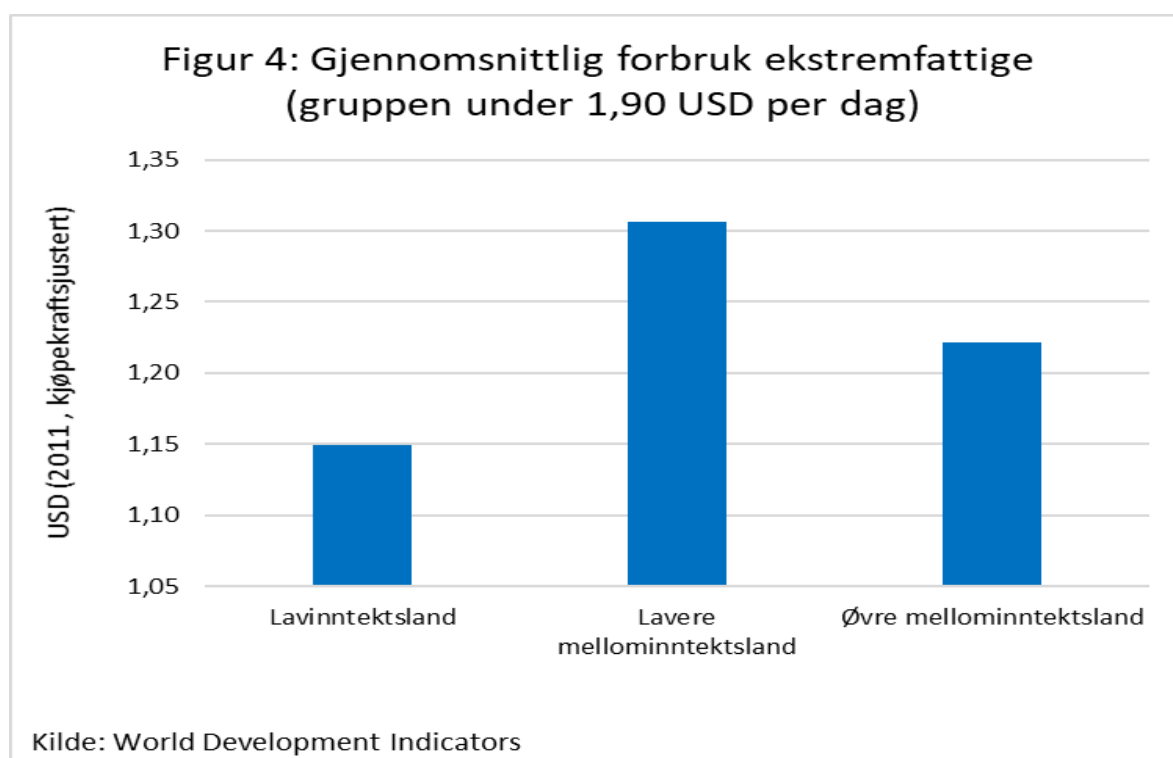
⁸ Det er flere måter å kategorisere land på. FN og OECD bruker ofte gruppen Minst Utviklede Land (MUL), se <https://www.un.org/ohrls/content/ldc-category>. For en oversikt over landgrupper etter inntektskategorier se Verdensbankens side om dette. <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519>

levkår noe, men ikke nok til å komme over fattigdomsgrensen. Enkelte analyser indikerer at de aller fattigste nesten ikke har bedret sine levekår på mange tiår.⁹

Veksten har vært for konsentrert og ikke spredt seg. Graden av inkluderende vekst avhenger av utgangspunktet, som næringsstruktur og statlig kapasitet. Dessuten i hvilken grad markeds mekanismer, institusjoner og offentlig politikk sørger for næringsutvikling som øker inntektsmuligheter.

Gitt at et flertall av de fattige bor på landsbygda, er bedre utvikling i landbruket viktig. Det krever blant annet investeringer i infrastruktur, nye metoder og økt markedsorientering. Høy befolkningsvekst med overskudd av arbeidskraft på landsbygda bidrar nå til flere fattige i byene, med stort behov for næringsutvikling som gir bedre jobber i tjenesteyting og industri.

En indikasjon i disse tallene sammen med andre trekk ved utviklingen er at fattigdom vedvarer fordi mange fattige ikke inkluderes i økonomisk vekst. Å oppnå vekst er i seg selv krevende, enda mer å få til en så bredt forankret vekst i næringsgrunnet til de fattige som dette krever. I andre del av rapporten skal noen aspekter av denne utfordringen belyses noe nærmere.

Flerdimensjonal fattigdom

Indikatorer for fattigdom målt etter pengemessige grenser er helt sentrale, men fanger likevel inn bare enkelte levekårsdimensjoner. Andre helt sentrale faktorer som avgjør folks levekår og muligheter er tilgang på helsetjenester, skolegang, vann/sanitæranlegg, trygghet og boforhold.

Et datasett som beskriver slike levekårsforhold og definerer fattigdomsgrenser er Global Multidimensional Poverty Index. Indeksen er basert på måling av levekår innenfor tre hoveddimensjoner: helse, utdanning og bostandard.

⁹ Ravallion (2020) beregner «gulv» for ekstremfattigdom ved å bruke et gjennomsnitt med større vekt på de lengst under fattigdomsgrensen. Dette nivået er noe lavere enn gjennomsnittet og har økt lite over flere tiår.

I utviklingslandene sett under ett anslås 1,3 milliarder mennesker eller 22 % av befolkningen å leve i flerdimensjonal fattigdom.

Global Multidimensional Poverty Index.

Indeksen har tre hoveddimensjoner: helse, utdanning og boforhold. Innen helse og utdanning er det to delindikatorer, innen bostandard er det seks, til sammen ti indikatorer. En person defineres som fattig (under fattigdomsgrensen) dersom indikatorverdiene vektet til minst en tredjedel er under en grense. De tre hovedindikatorerne er vektet med 1/3 hver. Eksempelvis kan en person være fattig om vedkommende bor i en husholdning hvor medlemmer er under fattigdomsgrensen for begge delindekser innen helse, en i helse og en i utdanning, eller andre kombinasjoner som til sammen utgjør 1/3 av vektene.

Hovedindikator	Vekt	Delindikator	Vekt
Helse	1/3	Ernæring	1/6
		Barnedødelighet	1/6
Utdanning	1/3	År skolegang	1/6
		Skoledeltakelse	1/6
Boforhold	1/3	Kjøkkenbrennstoff	1/18
		Sanitær	1/18
		Drikkevann	1/18
		Elektrisitet	1/18
		Bolig	1/18
		Andre eiendeler	1/18

Som for pengemessig fattigdom måles andelen personer under fattigdomsgrensen. Indeksen måles fra 0 til 1 hvor høyere verdi betyr høyere fattigdom. MPI indeksen er produktet av hyppighet og intensitet. Den er dermed høyere desto flere som er under fattigdomsgrensen og desto mer fattig befolkningen er i gjennomsnitt. I Malawi er hyppigheten – andelen av befolkningen som er flerdimensjonalt fattige - 54,2 prosent . Intensiteten – eller gjennomsnittlig score på indeksen – er 46,5 prosent. MPI er produktet av disse to tallene, eller 0,252.

For nærmere informasjon om indeksen, se hjemmesidene til Oxford Poverty and Human Development Initiative

<https://ophi.org.uk/multidimensional-poverty-index/>

Dette er viktige trekk som beskriver gruppen flerdimensjonalt fattige: ¹⁰

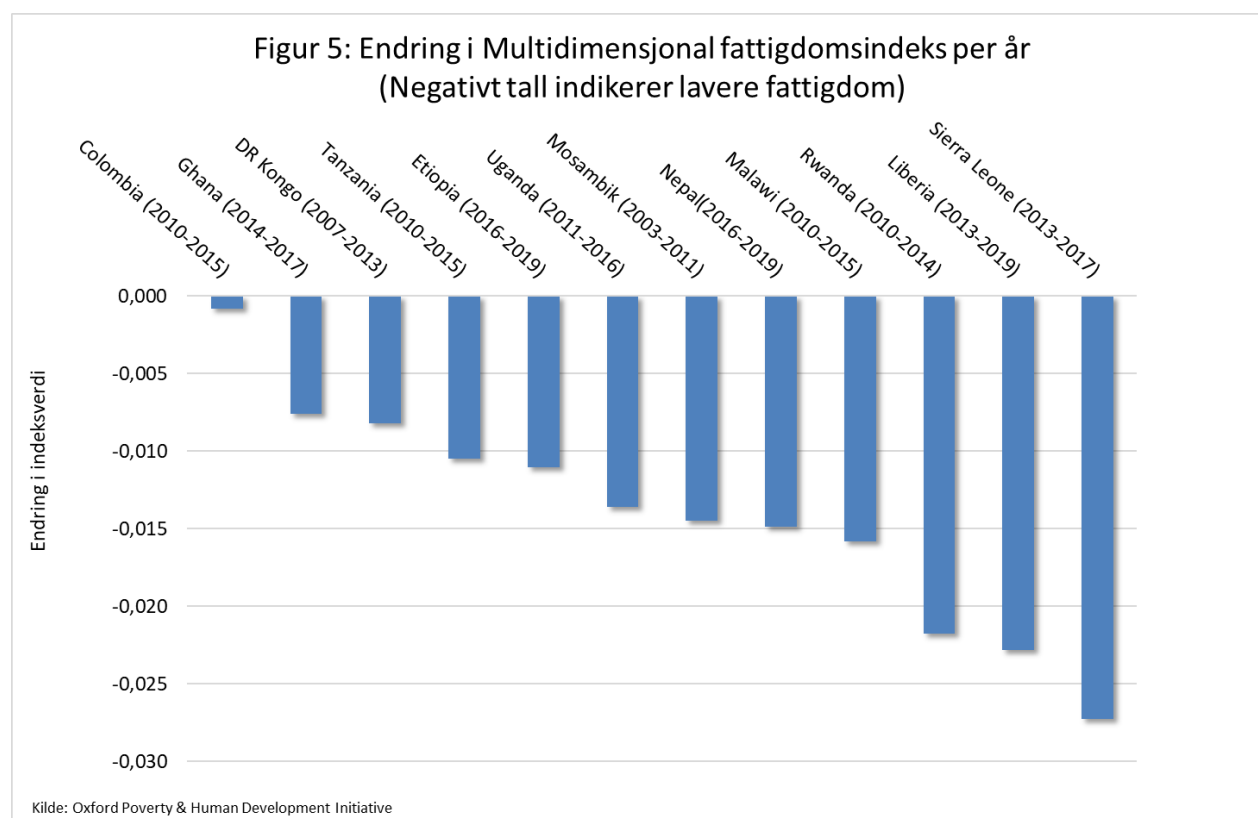
- Halvparten er barn under 18 år.
- De dominerende regionene er Sør-Asia (særlig India) og Afrika sør for Sahara. Til sammen og ganske likt fordelt mellom dem bor om lag 1,1 milliard i disse to regionene.
- Omkring 1,1 milliard eller 84 prosent av de flerdimensjonalt fattige bor på landsbygda.
- 803 millioner lever i en husholdning hvor minst en er underernært.
- 476 millioner har et barn som ikke får gått på skole.
- 568 millioner har mer enn en halv time til en vannkilde med behandlet vann.
- 678 millioner mangler elektrisitet.

¹⁰ Alle tall fra UNDP and OPHI (2020)

- 1200 millioner mangler kokemuligheter uten skadelig forurensing.

Framgang fra lavt nivå i mange land

Før pandemien hadde flerdimensjonal fattigdom falt i sekstifem land. Befolkningen i disse landene utgjør 96 prosent av befolkningen som er dekket av statistikken. Svakest framgang var det i landene som hadde høyest og lavest MPI i utgangspunktet. Framgangen var i hovedsak sterkest i landene som lå mer «midt på treet», men som figur 5 viser var framgangen også stor i enkelte av de aller fattigste landene i Afrika sør for Sahara.

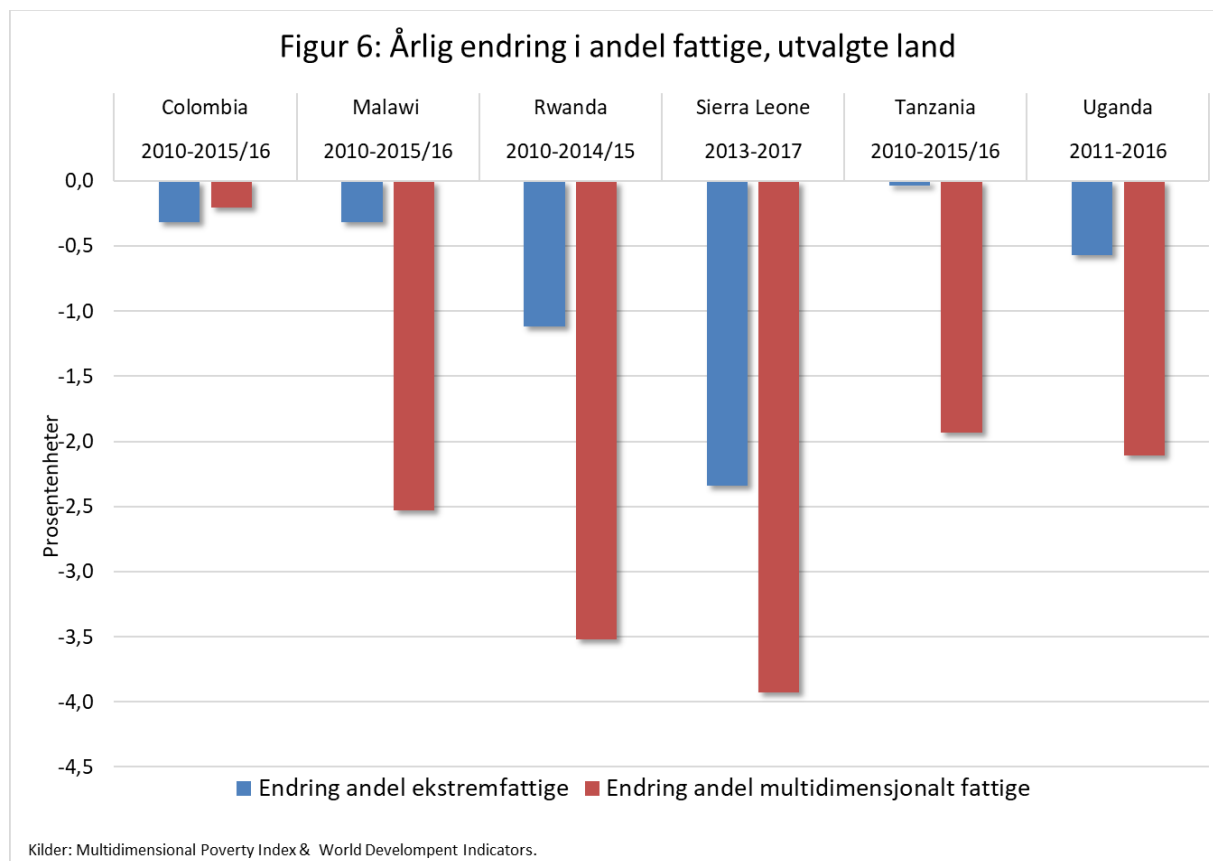

Endringen i MPI kombinerer endring i andel flerdimensjonalt fattige og fattigdomsintensiteten. Eksempelvis ligger det bak den sterke framgangen i Sierra Leone en årlig nedgang i andelen på 3,9 prosentenheter per år, og en bedring av intensiteten på 1,8 prosent. Colombias svake framgang reflekterer en årlig nedgang i andelen på bare 0,2 prosentenheter og bare 0,05 prosent bedring av intensiteten. Sierra Leone hadde imidlertid en andel på hele 74 prosent i utgangspunktet, Colombia bare 6 prosent. Framgang må ses i lys av dette. Det er oftere lettere å avskaffe de første prosentene av fattigdom enn de siste, som typisk er dypere fattigdom.

Flere av de folkerike landene i Asia har vist spesielt sterk framgang også i multidimensjonal fattigdom. I India falt antallet under fattigdomsgrensen med 270 millioner på ti år, i Kina med 70 millioner på fire år. I Afrika sør for Sahara var bildet blandet og preget av høy befolkningsvekst i de 14 landene som bedret indeksen. Både andelen under grensen og intensiteten falt, men antallet mennesker under grensen økte likevel.

Reduksjonen i andelen som regnes som multidimensjonalt fattige har vært raskere enn reduksjonen i ekstremfattigdom i 52 av 71 land en kan måle dette. Figur 6 illustrerer noen eksempler. Tallene er ikke direkte sammenliknbare og må tolkes med stor forsiktighet. En kan ikke ut fra disse tallene si at

framgangen i opplevde levekår har vært større når den ene typen fattigdom går mer ned enn den andre. De gir likevel en viss indikasjon om at selv med svak økonomisk framgang kan offentlig tjenestetilbud og investeringer gi bidrag til bedre levekår. Tilgangen på helsetjenester og rent vann kan bedres raskere enn avlinger eller lønninger.

Det store økonomiske tilbakeslaget – pandemien

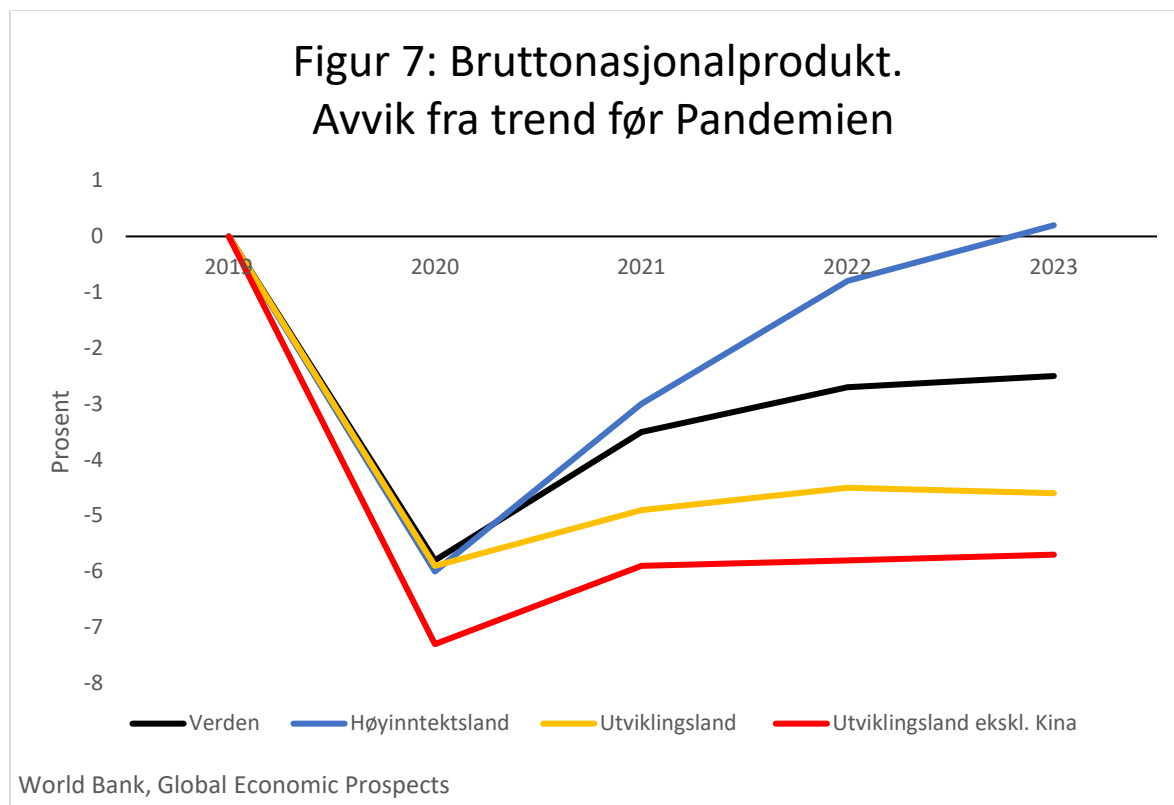
Hvordan pandemien har påvirket fattigdommen har en foreløpig ikke et fullgodt bilde av. Smittevern tilsier at fullverdige husholdningsundersøkelser gjennom ansikt til ansikt intervjuer først vil kunne gjennomføres etter at pandemien er tilstrekkelig dempet. Gjennom å sette sammen annen informasjon er det likevel mulig å tegne et rimelig godt fundert bilde av hva som har skjedd. I en del land er det gjort undersøkelser av husholdninger og bedrifter gjennom telefonintervjuer. Hvordan fattigdomsbildet så ut før krisen traff, anslag på økonomisk utvikling og tjenestetilbud gjennom krisen gir til sammen holdepunkter for å si noe om konsekvenser for fattige.¹¹

Mindre, men mer langvarig og skadelig utslag i fattige land

Korona-viruset skapte raskt en pandemi våren 2020 og resulterte i det største globale økonomiske tilbakeslaget siden annen verdenskrig. Målt som fall i bruttonasjonalprodukt og andre makroøkonomiske størrelser ble utslagene sterkest i rike land. At disse hadde sterkere økonomiske muskler til å snu utviklingen viste utviklingen i 2021. Gjennom rekordstore finans- og pengepolitiske tiltakspakker og storstilt vaksinerings, oppnådde rike land raskt ny vekst. Pakkene inneholdt i Norge og

¹¹ For en oppsummering av kunnskap om konsekvenser av pandemien, se kapittel 4 i World Bank (2022)

andre rike land generøse tiltak i form av inntektsoverføringer til husholdninger og bedrifter som hindret varige skadevirkninger på human kapital og produksjonskapasiteten i økonomiene. Omikron-viruset skapte en ny bølge og usikkerheten om utviklingen framover er fortsatt stor. I lavinntektsland er bare 5,5 prosent fullvaksinerte i midten av januar 2022.

I sine siste vurderinger fra januar i år av utsiktene de nærmeste par årene peker Verdensbanken på en økt forskjell i vekstrater mellom rike land og utviklingsøkonomier (World Bank(2022)). I figur 7 er dette uttrykt ved å sammenlikne trendene for ulike landgrupper slik de så ut ved starten av 2020, med bildet nå. Det gir uttrykk for forskjellen i effekt av krisen på disse landgruppene. Vaksinerings og kontroll over pandemien er viktig for å begynne gjeninnhenting av tapt produksjonsnivå. Selv om det oppnås, kan vekstevnen i økonomiene være varig svekket og trenge økt drahjelp fra det internasjonale samfunnet.

I mange lavinntektsland var tilbakeslaget lite sammenliknet med land på høyere inntektsnivåer. Selv et svakere slag kan skade mer når de som treffes er sårbare. Hundrevis av millioner fattige har lite eller ingenting å gå på i privatøkonomien, landene har svakere helsesystemer, faren for sult er stor. Også i mange av de fattigste landene ble sosiale støtteprogrammer trappet opp.¹² Til tross for dette tyder de første studiene på begrenset effekt av programmene. Dette må ses i lys av at opptrappingen skjer fra et lavt nivå, med lav dekning og lave ytelser i land hvor den uformelle delen av økonomien er stor og statsfinansene svake.¹³

I 2023 forventes at alle rike økonomier oppnår en full gjeninnhenting, mens utviklingsland sett under ett forventes å ligge fire prosent under den pre-pandemiske trenden. For mange land er gapet betydelig større. Til forskjell fra fattige land forventes oppgangen i rike land å være tilstrekkelig å

¹² For en oversikt over oppskaleringen av sosiale sikkerhetsnett gjennom pandemien, se Gentilini m.fl (2021)

¹³ Se Lastunen m.fl. (2021)

gjenopprette investeringer til deres pre-pandemiske trend. Denne forskjellen kommer i tillegg til forskjellen på kapasiteten til å begrense skaden på menneskenes produktive evne. Faren er derfor stor for at skadevirkningene på evnen til langsiktig vekst er betydelig.

Hvordan ble næringer rammet?

Kanalene for å bli rammet av krisen var dels gjennom internasjonal handel inklusive turisme, dels gjennom nasjonale nedstengninger og smittetiltak. Tjenestesektorene var gjennomgående blant de hardest rammede sektorene. Særlig i land med mye turisme, men også generelt ble transport, varehandel, hotell- og restauranttjenester rammet. For industri var det stor variasjon, gruver likeså. Spesielt i tjenesteyting er det mange fattige sysselsatt. Den viktigste næringen for ekstremfattige er landbruk, som ble mindre rammet. I noen land gikk aktiviteten opp som følge av flukt fra andre næringer. Effekten på landbruksbefolkningen kan likevel være mer negativ enn den direkte effekten av pandemien. Framtidige utviklingsmuligheter for landbruket er svekket av pandemiens virkninger på økonomien ellers, både statens kapasitet og næringsutvikling som kan gi ringvirkninger for deler av næringen.

Beregnete effekter på fattigdom

Ulike anslag på hva pandemien kan bety for fattigdom er produsert av ulike forskere og institusjoner og gir det samme hovedbildet.¹⁴ Figur 8 viser Verdensbankens anslag der antallet ekstremfattige i 2020 og 2021 antas å være nesten 100 millioner flere med enn uten covid-19.¹⁵

Anslagene bygger på fattigdomsbildet slik det så ut i statistikken før pandemien. Forskerne har gjort usikre, men gjennomsiktige antakelser om utviklingen i forbruket, og dermed kommet fram til fordeling og fattigdom i pandemiårene.

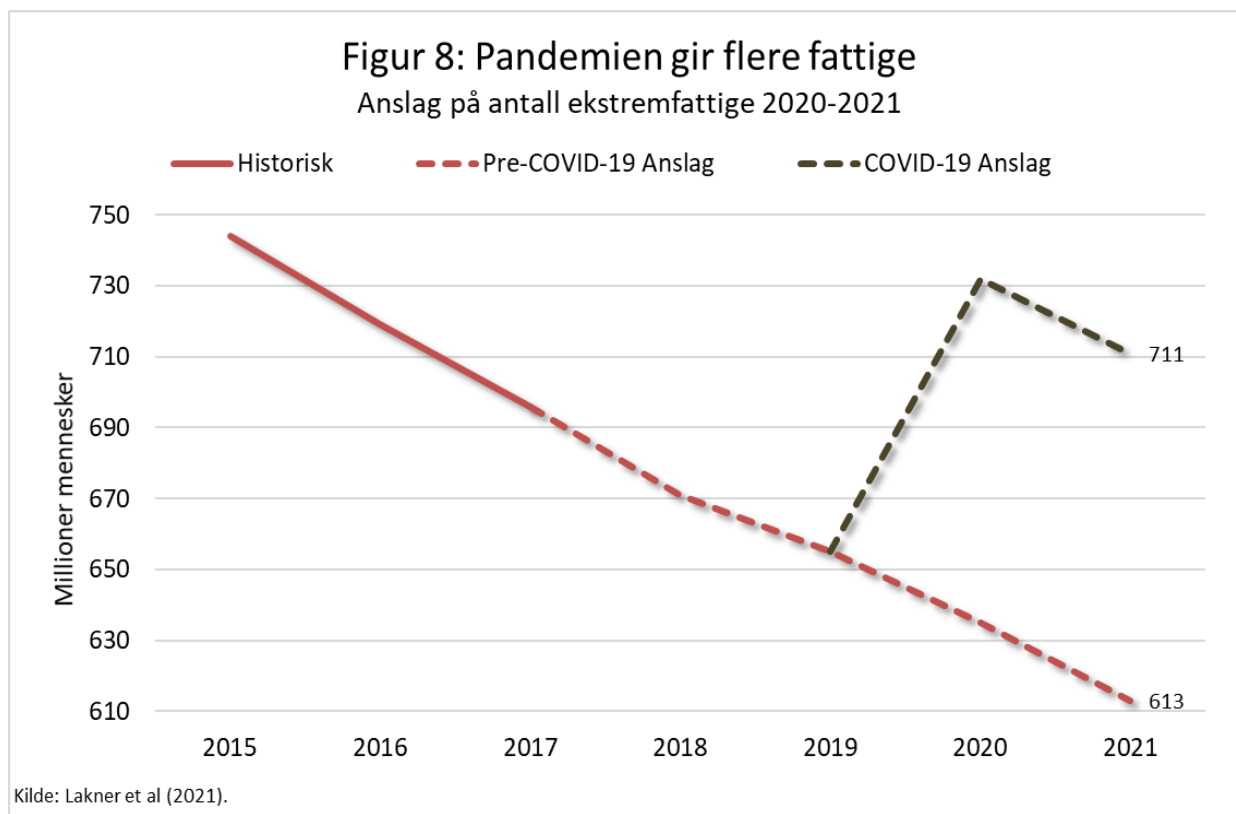
Styrker ved beregningene er kombinasjonen av at det statistiske fattigdomsbildet før pandemien er utgangspunktet og de gjennomsiktige antakelsene. Ved å variere antakelser om vekst og fordeling i forbruket får en informasjon om mulige utfall. Tallene i figur 8 er basert på uendret ulikhet, det vil si at alle husholdninger får samme prosentvise endring i forbruket. Økt ulikhet vil gi større økning i fattigdommen. Eksempelvis gir en økning i Gini-indikatoren på 1-2 prosent 15-30 prosent større økning i ekstremfattigdom i pandemiårene. En lik økning i alle land er en teknisk illustrasjon, men mange land har sett større årlige økninger i Gini-indeksen enn dette tidligere (Lakner & al 2020)¹⁶.

Anslagene bygger på fattigdomsbildet slik det så ut i statistikken før pandemien. Forskerne har gjort usikre, men gjennomsiktige antakelser om utviklingen i forbruket, og dermed kommet fram til fordeling og fattigdom i pandemiårene.

¹⁴ For en oversikt over slike anslag, se tabell 3 i Sumner m.fl. (2021)

¹⁵ Linjen i figur 8 er prikket som anslag også for 2018 og 2019. Dette skyldes at det for disse årene foreligger for få husholdningsundersøkelser til at Verdensbanken regner tallene for disse årene som offisiell statistikk. Tallene for disse årene vil bli revidert. Se også fotnote 5

¹⁶ Se fotnote 21 og 27 om Gini-indeksen.

Mye tyder på at pandemien og smitteverntiltakene rammer lavere inntektsgrupper hardest.¹⁷ Effekten er størst i byene. Mange med lav kompetanse jobber i tjenesteytende sektorer som transport, varehandel, hotell og restaurant og mer generelt turisme er spesielt hardt rammet av pandemien. Telefonintervjuer gjennomført i flere land tyder også på dette.¹⁸ Beskyttelsen gjennom sosiale ordninger er for lite utbygd for de fattigste. Oppskaleringen av slike ordninger har vært betydelig, men fra et lavt nivå.

Økningen i antall ekstremfattige er i disse usikre beregningene betydelig. Antallet øker mest i mellominntektsland i Sør-Asia. Når økningen er stor, kan det også ses i lys av bildet i figur 3 foran, som viste at antall fattige øker med nærmere 70 millioner for hver tiendels USD økning i fattigdomsgrensen. Mange har forbruk så vidt over fattigdomsgrensen. Dette illustrerer sammen med usikkerheten om størrelsen på nedgangen i inntekt noe av usikkerheten. Et annet viktig poeng er at dypere ekstremfattigdom kommer i tillegg til flere ekstremfattige. Vi så også over (figur 4) at de ekstremfattige i gjennomsnitt har forbruk langt under grensen. Når disse får forverrete levekår, er det en tilleggsvirkning som ikke fanges opp av økningen i antallet med forbruk under grensen. En kan ikke se bort fra at effekten av det økonomiske tilbakeslaget på fattigdom i stor grad kan ha vært å gjøre den dypere. I en studie av Ghana, Mosambik, Tanzania, Uganda og Zambia pekes det på dette (Lastunen m.fl. 2021). Endelig kan også andre levekår svekkes. I tillegg til effekten på ekstremfattigdom, kan antallet som regnes som flerdimensjonalt fattige også øke betydelig.¹⁹

¹⁷ Se kapittel 4 i World Bank(2022) for en oversikt.

¹⁸ Se Verdensbankens hjemmeside for resultater fra disse undersøkelsene <https://www.worldbank.org/en/topic/poverty/brief/high-frequency-monitoring-surveys>

¹⁹ Se Alkire m.fl. (2021). Under ulike forutsetninger tyder beregningene på at tilbakeslaget for flerdimensjonal fattigdom kan bli tilsvarende framgangen som har skjedd på mellom 3,6 og 9,9 år.

Fattigdom mot 2030

Da bærekraftsmålet om å eliminere fattigdommen innen 2030 ble vedtatt i 2015 lå det stiliserte beregninger til grunn. De tallfestet hvor høy vekst i inntekter som skulle til for å nå målet. Et hovedbudskap var at med fire prosent jevnt fordelt vekst i forbruk – som over tid henger nært sammen med vekst i bruttonasjonalprodukt per innbygger – ville målet kunne nås.²⁰ Realismen på det tidspunktet lå i at en slik framtidig vekst tilsvarte et gjennomsnitt av veksten i utviklingslandene det første tiåret av årtusenet.

Veksten i 2000-2010 var i historisk perspektiv høy i Afrika sør for Sahara. På åttitallet hadde regionen tilbakegang og på nittitallet ujevn og langt svakere vekst enn 2000-2010. Det neste knappe tiåret før pandemien, 2010-2019, ble svakere. Nedgangen i fattigdom bremsset opp og flatet ut i mange land. Dermed har kravet til raskere fattigdomsreduksjon som skal til for å nå 2030 målet stadig økt. Med jevnt fordelt vekst ville det selv uten det kraftige tilbakeslaget i 2020-21 vært nødvendig med høyere vekstrater. Verdensbankens projeksjoner viser nå oppunder 600 millioner ekstremfattige i 2030, tilsvarende en forsinkelse i å nå fattigdomsmålet på 6-7 år (World Bank (2020)). En stor andel bor i Afrika sør for Sahara hvor fattigdomsandelene vil forbli tosifrede.

Fra ståsted 2022, med både kortere tid og svakere utsikter til vekst enn i 2015, følger det at selv om en lykkes i å gjenreise veksten om noen år, kreves et betydelig større bidrag fra reduksjon i ulikhet. Forskere har belyst hva som skal til. Eksempelvis betyr en årlig reduksjon i Gini-koeffisienten på én prosent per år, 100 millioner færre ekstremfattige i 2030²¹. Om en lager «best case» scenarier der alle land utvikler seg med de historisk aller gunstigste kombinasjonene av vekst og reduksjon i ulikhet en har sett i andre land, kan fattigdomsmålet nås før 2030. Det er urealistisk.²²

Usikkerheten om den framtidige økonomiske utviklingen er stor. I tillegg til de økonomiske faktorene som er tema her, vil fattigdommen kunne påvirkes kraftig av om nåværende kriger og konflikter løses og om nye kommer. Klimaendringene er en tung trend som vil innebære en kraftig trussel. Anslag tyder på at klimaendringene vil kunne øke fattigdommen med ytterligere godt over 100 millioner i 2030 (Hallegatte (2020))

Beregningene klargjør hva som kreves av vekst og omfordeling for å nå fattigdomsmålet. De er ikke prognoser og sier lite om realismen. Det er lang vei fra å vite på papiret hva som kreves av resultater, til å identifisere hva som må gjøres for å oppnå dem. Enda lenger vei er det til å ha finansielle og andre midler til å kunne gjøre det. I neste kapittel skal vi derfor belyse noen sentrale aspekter ved denne utfordringen ved å se på noen hovedtrekk bak historiske forskjeller i økonomisk utvikling mellom regioner og land, deretter noen aspekter av sammenhengen mellom ulikhet og vekst.

²⁰ Framskrivningene operasjonaliserte eliminering av fattigdom til en rate på 3%. Begrunnelsen for dette var at en slik målt rate på et tidspunkt i et år er forenlig med at ingen er permanent fattige. Raten ble kalt «frikasjonsfattigdom», analogt med at «frikasjonsledighet» er arbeidsledighet som skyldes at folk skifter jobber. En svakhet ved analogien var at 3% var den globale raten. Implisitt i beregningene lå at andelene var tosifret i Afrika sør for Sahara. Se World Bank(2015)

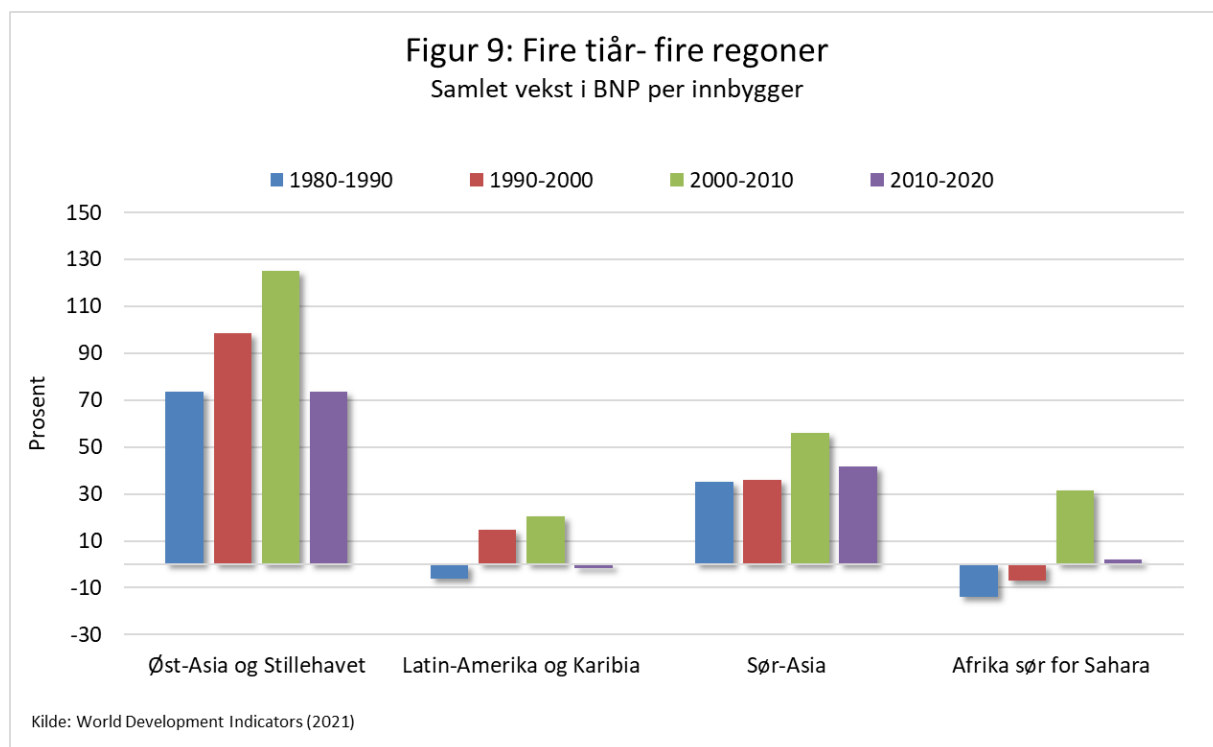
²¹ Endring i Gini-indeksen er et mål for gjennomsnittlig endring i forskjeller og sier lite om hvor i fordelingen ulikheten endres. Samme endring i Gini-indeksen kan reflektere svært forskjellige fordelingsprofiler med ulik grad av fattigdomsorientert endring. Se også fotnote 27 for mer om indeksen.

²² Se Hoy & Sumner (2021) for en oversikt over av slike beregninger.

ØKONOMISK VEKST OG FORDELING

Store forskjeller mellom regioner i økonomisk utvikling

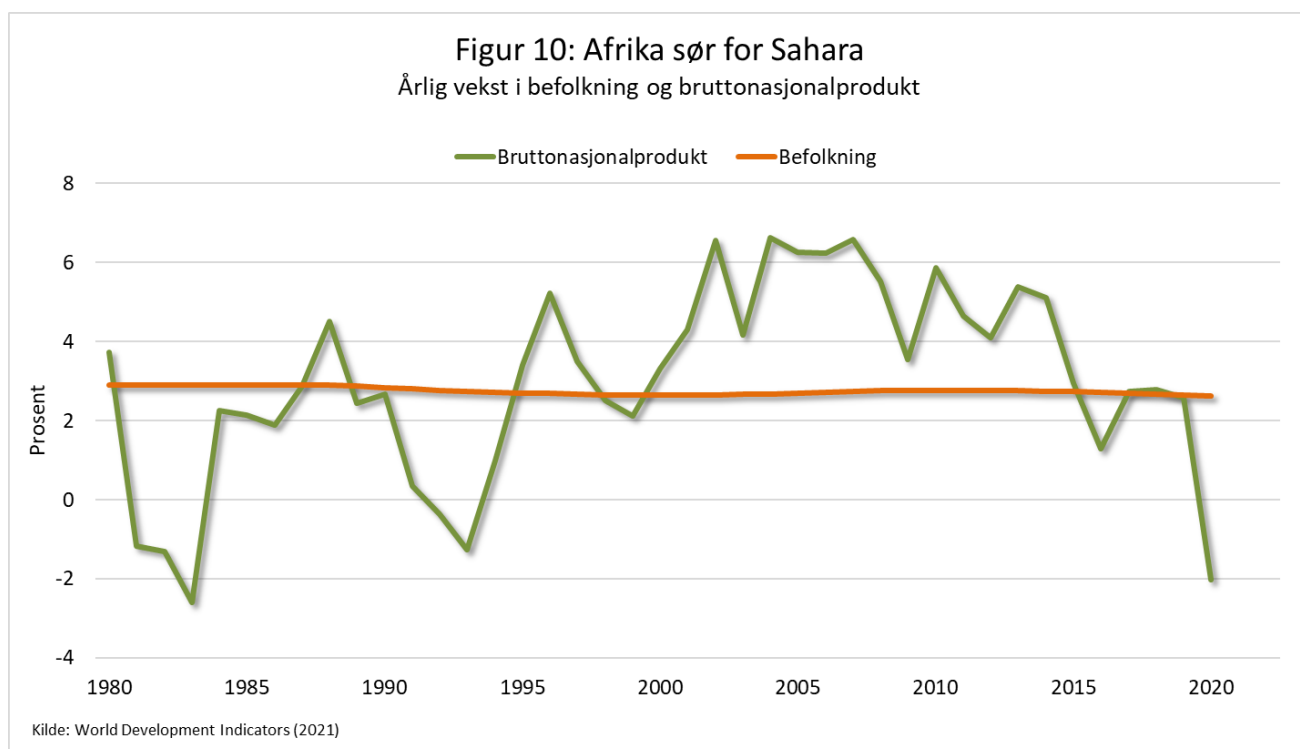
Figur 9 viser utviklingen over hvert tiår siden 1980 i fire utviklingsregioner. Øst-Asia og Stillehavet er regionen med kraftigst vekst. Utviklingen i regionen er sterkt preget av Kina. Regionene med svakest vekst er Latin-Amerika og Afrika sør for Sahara.²³

Mye av forskjellen skyldes forskjellig økonomisk vekst. Men mye skyldes også den vedvarende høye befolkningsveksten i Afrika sør for Sahara. I perioden 2015-20 fikk kvinner i gjennomsnitt 4,7 barn. Økt levealder, fall i spedbarnsdødelighet, og sakte nedgang i fødselstall bidrar til at befolkningen i regionen nå vokser med 2,7 prosent (om lag 28 millioner) årlig.

Som det framgår av figur 10 holdt ikke veksten i nasjonalproduktet gjennom åtti- og nittitallet tritt med befolkningsveksten i Afrika sør for Sahara. Det første tiåret av årtusenet var derimot en god periode med høy økonomisk vekst. Denne ble så bremsset av tilbakeslaget i global økonomi etter finanskrisen 2008 og interne faktorer. Den høye veksten var i større grad drevet av høy etterspørsel og gunstige råvarepriser enn solid næringsutvikling som la grunnlaget for videre vekst. Utviklingen i regionen var allerede svak da pandemien traff i 2020.

²³ Kapittel 4 i World Bank (2022) har en grundig gjennomgang av effekten av kriser på ulikhet, både mellom land og innen land. I flere tiår har ulikheten mellom land blitt mindre målt med Gini-indeksen og andre indikatorer. Dette har vært drevet av at den høye veksten i Kina med sitt store folketall har betydd mer enn svakere vekst i andre land som ligger lenger under verdensgjennomsnittet enn Kina. Anslag tyder nå på at ulikheten mellom land målt slik for første gang på flere tiår stiger på grunn av svak utvikling i land med betydelig lavere gjennomsnittsinntekt enn Kina. Bildet av ulikhet er sterkt avhengig av datagrunnlag, metoder og begreper. Forskere ved World Inequality Lab finner gjennomgående større ulikhet ved å bruke spesielt utviklede metoder for å justere primærstatistikken, se avsnittet om potensialet for omfordeling i denne rapporten og Chancel m.f. (2021)

Under tallene for regional utvikling sett under ett ligger det betydelige forskjeller mellom land. Flere av de fattigste landene har hatt år med betydelig høyere vekst enn regionen sett under ett, men ikke klart å opprettholde den. Å starte ny vekst er krevende med den ytterligere svekkelsen av økonomiene, statsfinansene og tilgang på finansiering som pandemien har medført. Halvparten av lavinntektslandene står i fare for å få betalingsproblemer eller har det allerede.²⁴ Tilstrekkelig rom for og gjennomføring av offentlige og private investeringer er en forutsetning for langsiktig økonomisk framgang.

Investeringer og næringsutvikling

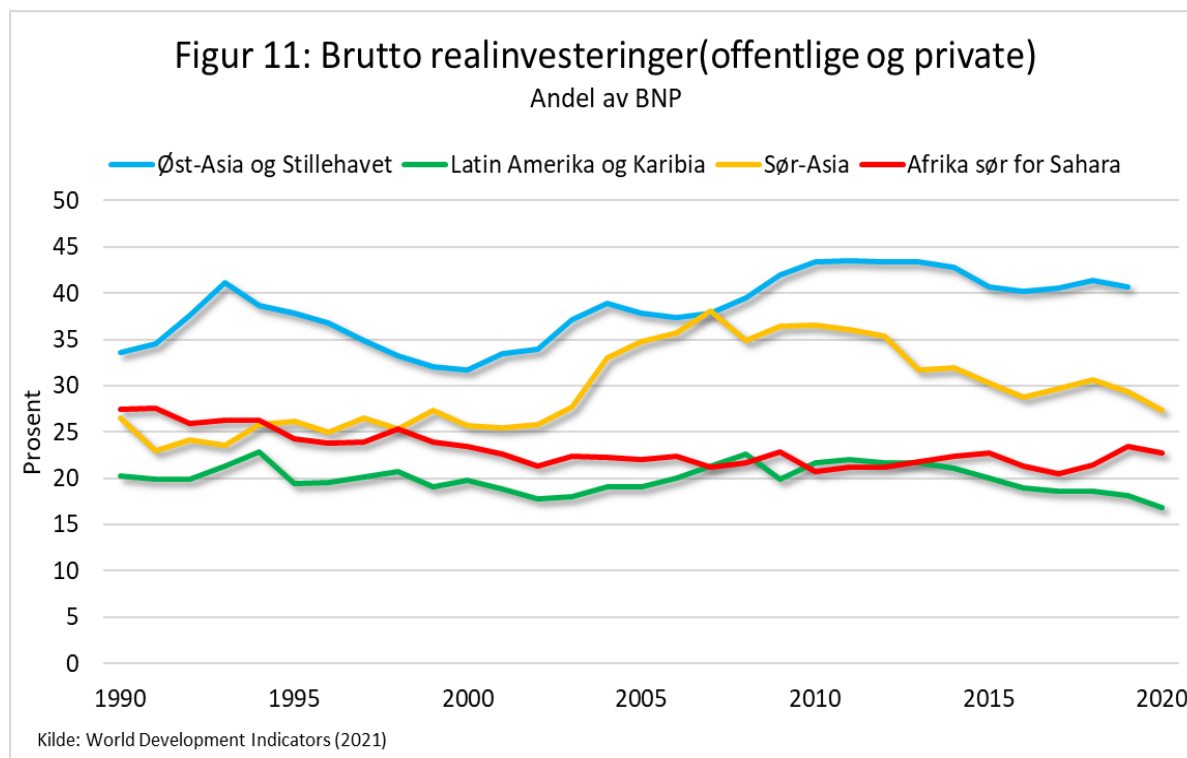
Figur 11 viser utviklingen i investeringer som andel av BNP i regionene. Investeringsandelen i Øst-Asia har vært svært høy sammenliknet med Latin-Amerika og Afrika sør for Sahara.

En langvarig vekst kjennetegnes ofte av at offentlige investeringer i infrastruktur og private investeringer i næringsliv forsterker hverandre gjensidig. Private investeringer blir mer lønnsomme og mindre risikable, og staten får økt finansielt rom for å investere videre. Motsatt kan denne sterke avhengigheten i krisetider føre til en dobbel svikt i offentlige og private investeringer. Denne mekanismen har vært tydelig i pandemiårene. Faren for gjeldskrise truer ikke bare statenes økonomi, men også tilgangen på private investeringer. Mange afrikanske land har naturressursbaserte økonomier, og mye av de internasjonale investeringene har gått til disse landene. Et typisk problem i slike økonomier er små ringvirkninger og tegn til at ressursavhengigheten snarere undergraver enn fremmer annen næringsutvikling. Kriser svekker for øvrig vekstevnen også gjennom virkningen på

²⁴ De tekniske betegnelsene for dette er «in debt distress» eller «high risk of debt distress». <https://www.worldbank.org/en/programs/debt-toolkit/dsa>

menneskers helse og kompetanse. Et viktig spørsmål er i hvilken grad nasjonal politikk og internasjonale løsninger makter å møte gjeldsutfordringen.²⁵

Investeringer og kapitaloppbygging, teknologisk utvikling og utnyttelse av arbeidsdeling i verdensmarkeder har vært formidable krefter for økonomisk vekst i verden. De er også drivkrefter for økt ulikhet. Mellom mennesker og mellom land. Formuer og formuesinntekter er mest ulikt fordelt og blir det i sterkere grad, delvis gjennom selvforsterkende mekanismer. Teknologisk framgang forsterker effekten av forskjeller i utdanningsnivå. Globalisering - med handel, investeringer, og produksjon i verdikjeder på tvers av land - samvirker med disse faktorene.

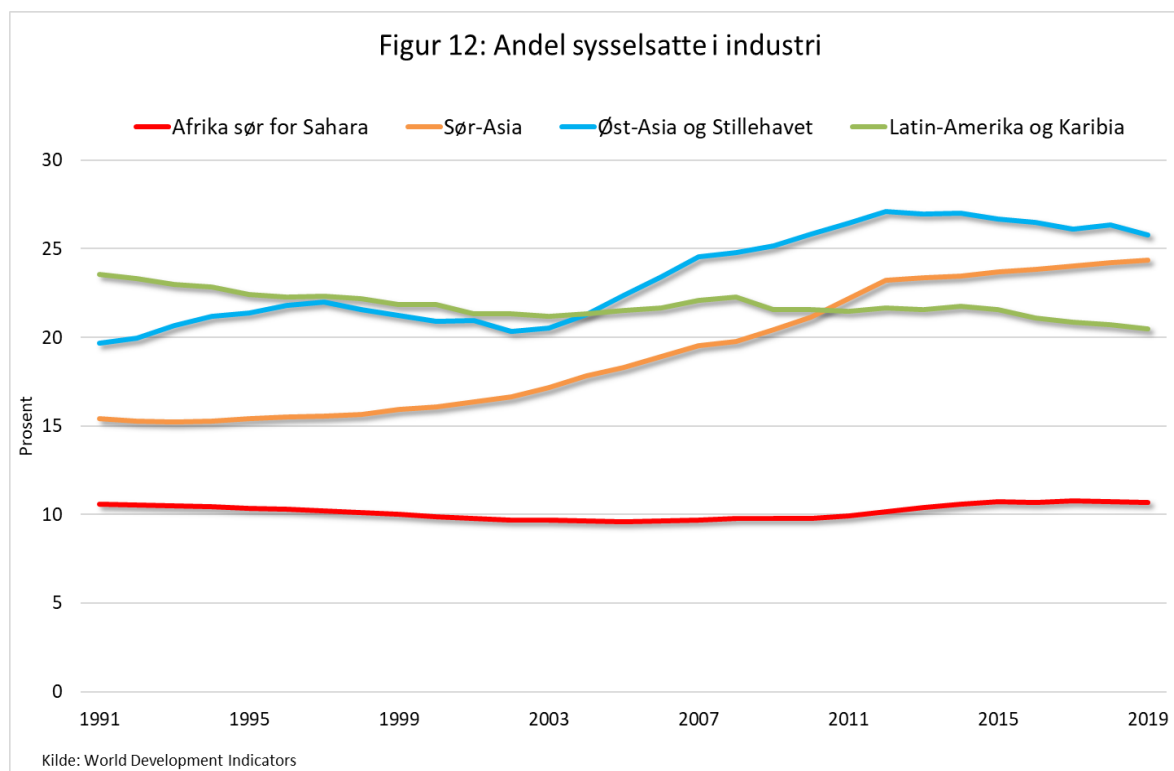
Disse globale trendene er sammen med ulike utgangspunkt med på å forklare forskjellene i regionenes utvikling. De vil bety mye framover. Ny teknologi kan skape nye vinnere, men også tapere i en verden der konkurransen blir stadig mer global.

Digitalisering, mobiltelefoni og internett gir på en rekke områder fra grunnskole til næringsutvikling nye muligheter for fattige land. Et viktig spørsmål er konsekvensene for industriutvikling. Industriens andel av økonomien brukes ofte som en indikator på framgang i næringslivet. Figur 12 viser at regionene som har hatt høy økonomisk vekst har betydelig større andel sysselsatte i industrien enn Afrika sør for Sahara. Industri har bidratt til økt produktivitetsvekst, nye jobber med høyere inntekter enn i landbruk og utnyttelse av stordriftsfordeler i eksportmarkeder. Mye utvikling og spredning av teknologi mellom og innen land har skjedd gjennom industrialisering.

Teknologisk utvikling har nå gjort industriproduksjon mer høyteknologisk og kompetansekrevede enn da de asiatiske landene utviklet sin eksportorienterte industri, mye basert på billig arbeidskraft.

²⁵ For en grundig gjennomgang av utfordringene Afrika sør for Sahara står overfor, også i lys av suksessen i asiatiske land, se Thonstad (2020)

En mer realistisk vei for Afrika sør for Sahara kan være en kombinasjon av industrivekst rettet mot nasjonale og regionale markeder, mer produktiv tjenesteyting og styrking av landbruket.

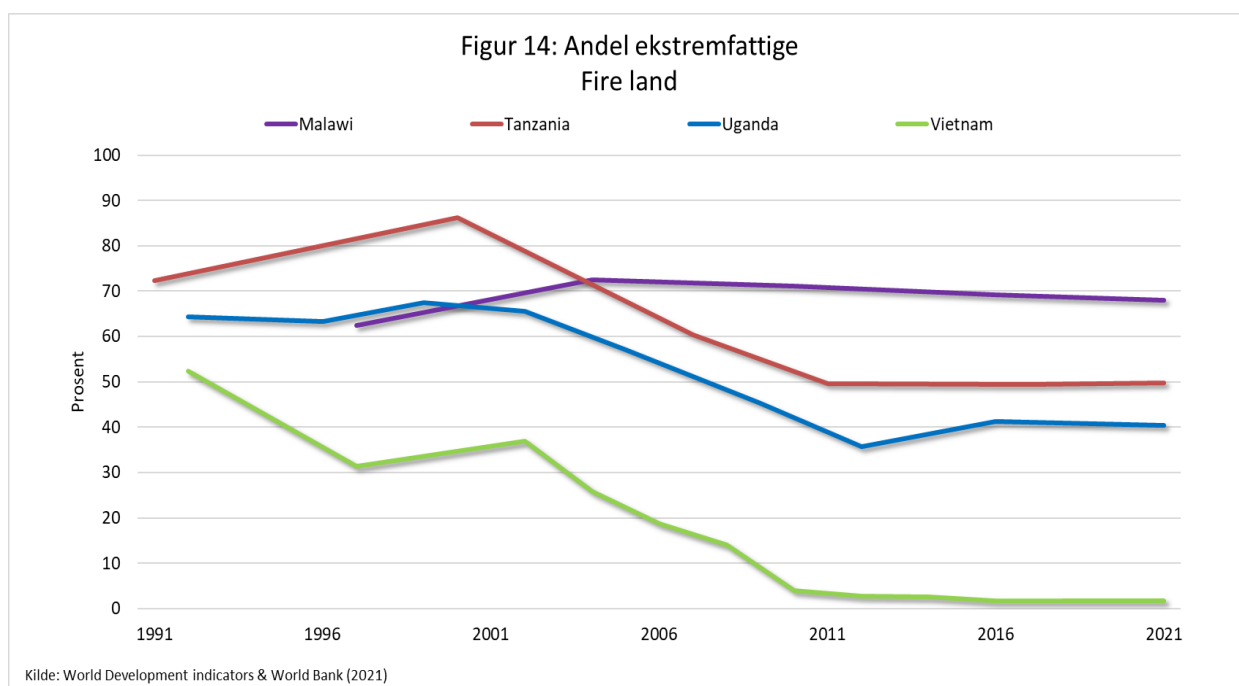
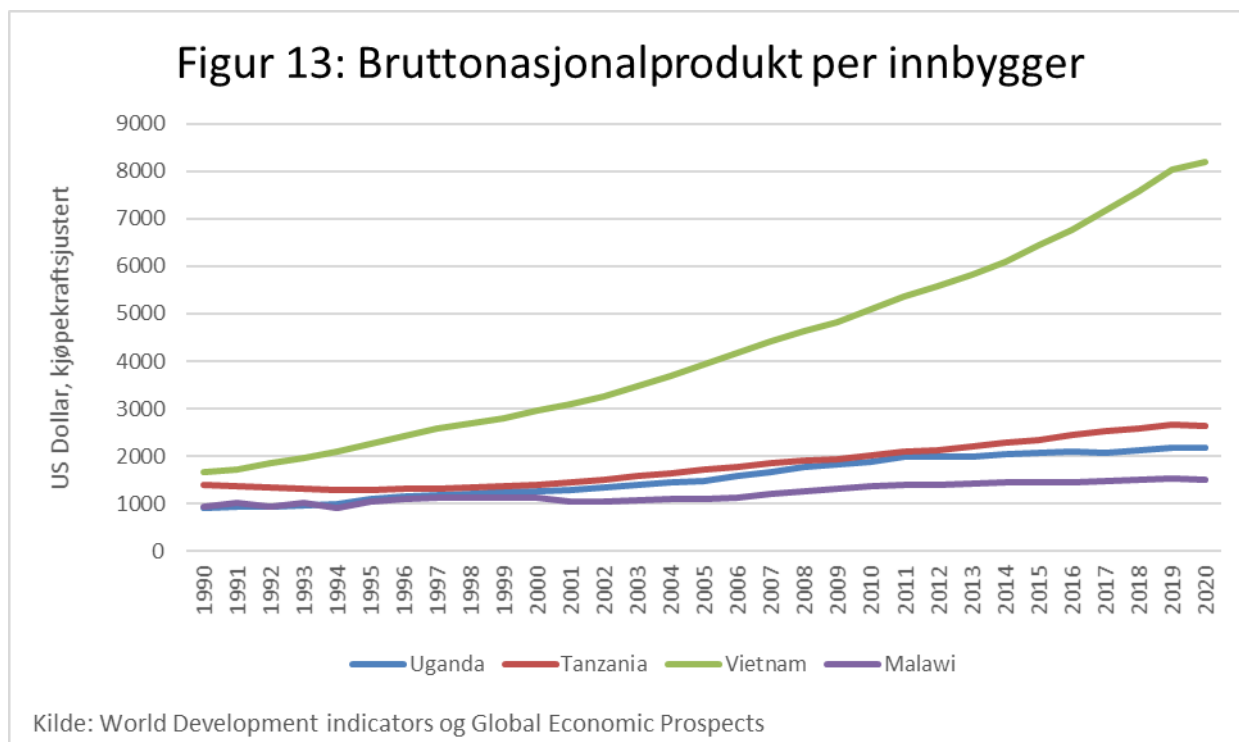
Asiatisk sammenliknet med afrikansk utvikling – fire land

De asiatiske landenes framgang har vært noe av grunnlaget for de mest optimistiske vurderingene av hvor raskt ekstremfattigdommen kan utrykkes i Afrika sør for Sahara. Her skal vi sammenlikne utviklingen i Vietnam med tre afrikanske land. Ett land med svært svak utvikling – Malawi – og to med noe større framgang men fortsatt store fattigdomsutfordringer. Vietnam har ikke hatt like spektakulær utvikling som Kina eller Sør-Korea, men som vi ser i figur 13 er forskjellen fra de tre afrikanske landene stor.

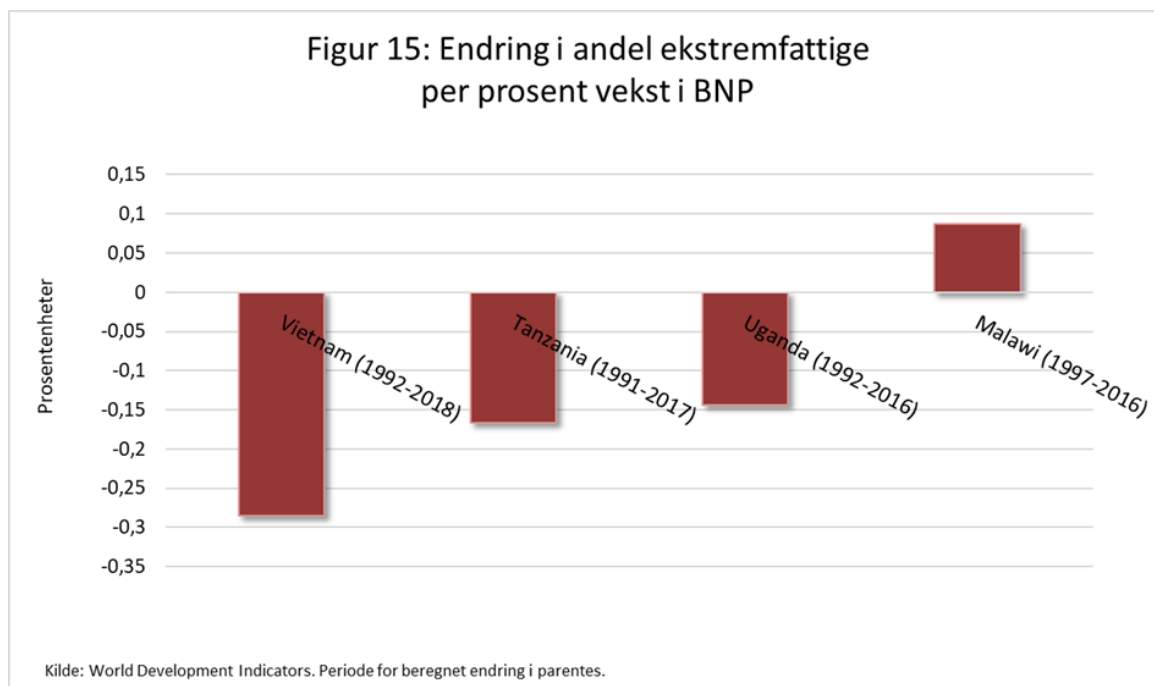
Figur 14 viser utviklingen i andelen ekstremfattige. I femårsperioden fra 1992-1997, fram til den Asiatiske finanskrisen svekket utviklingen i regionen, falt andelen ekstremfattige i Vietnam med 20 prosentenheter, eller 4 prosentenheter per år. I tiårsperioden 2002-12 falt andelen med 34 prosentenheter, eller 3,4 prosentenheter per år. Siste anslag på andelen ekstremfattige er knapt to prosent.

Med en like høy og langvarig nedgang framover som i Vietnam vil ekstremfattigdommen i Tanzania være forsvunnet tidlig på 2030 tallet. I Uganda vil den være forsvunnet i 2030, mens Malawi ville trenge drøyt fem år til.

Veksten i BNP per år har i Vietnam vært noe høyere enn i Uganda, ca. 1,5 prosentenheter høyere enn Tanzania og mer enn 2 prosentenheter høyere enn i Malawi. Vi ser dessuten av figur 15 at den økonomiske veksten har vært mest effektiv i å redusere fattigdom i Vietnam. I Malawi har ekstremfattigdommen økt til tross for økonomisk vekst.

En hovedgrunn til mindre effekt av vekst i nasjonalproduktet på fattigdom (Figur 15), er høyere befolkningsvekst i de afrikanske landene enn i Vietnam. De har hatt i størrelse to prosentenheter høyere befolkningsvekst. Forskjellen i befolkningsvekst har betydd mest for forskjellen i BNP per innbygger når vi holder Vietnam opp mot Uganda og Tanzania. Noen prosentenheter forskjell betyr som vi så av figur 13 mye når den akkumulerer seg over mange år. Summen av høyere økonomisk vekst og lavere befolkningsvekst gir stor forskjell på lang sikt.

Den økonomiske veksten i Vietnam har i større grad blitt drevet av mer industriutvikling og høyere investeringsnivå enn de afrikanske landene. Vietnam la også stor vekt på å øke utdanningsnivået for hele befolkningen. Ulikheten målt med Gini-indeksen har vært stabilt noe lavere i Vietnam enn i de afrikanske landene. Konsentrasjon av forbruk på toppen av fordelingen er også stabilt høyere i de afrikanske landene enn i Vietnam.²⁶ Figur 15 avspeiler også at veksten i Vietnam har vært jevnere fordelt. Alt i alt har Vietnam oppnådd både en høyere og mer fattigdomsorientert vekst.

Forskjellene i økonomisk utvikling beskrevet her viser viktige trekk bak forskjeller i fattigdomsutvikling. Under disse forskjellene ligger det store forskjeller i historie, kultur, ressurstilgang, styresett og mange andre aspekter det ikke er rom for å gå inn på her.

Redusert ulikhet for mindre fattigdom?

Redusert ulikhet som kommer de fattige til gode kan grovt sett skje på to måter. Den ene er at utviklingen i inntektsnivået i næringer der de fattige jobber eller skaffer seg ny jobb øker mer enn høyere inntekter. Den andre er gjennom direkte omfordeling, med overføringer til de fattige kombinert med økt beskatning av de rikeste.

For begge veiene til redusert ulikhet er styresett en stor utfordring. Mange land har statsapparater preget av høy korrupsjon, konsentrasjon av politisk og økonomisk makt hos eliter og svake institusjoner. Bedring av slike forhold vil både fremme høyere og jevnere fordelt vekst. Den er viktig del av utviklingsagendaen og bistandsinnsats, men å endre styresett utenfra er krevende og tar uansett lang tid.

Hvordan offentlige og private investeringer innrettes vil være én viktig faktor som påvirker den første måten å oppnå mer fattigdomsorientert vekst på. For staten og utviklingsaktører vil ulik innretning av investeringer så vel som tjenester og rammebetingelser påvirke både hvor høy og hvor bredt fordelt veksten blir. Hvilke investeringer i infrastruktur som prioriteres vil ha stor betydning for hvilke

²⁶ Giniindeksen er sist målt til 0,35 i Vietnam, i de tre andre landene ligger den i området 0,40 – 0,45. Se mer om indeksen i fotnote 27. Forbruksandelen for den øverste decilen (den øverste tiendedelen av husholdningene) har i Vietnam ligget godt under 30 prosent. I de afrikanske landene gjennomgående over, tidvis over 40%. (World Development Indicators)

næringer og regioner som øker vekstevnen mest. Det er store udekkede behov både på landsbygda og i de raskt voksende byene. Flertallet av de fattige bor nå på landsbygda der produktiviteten i landbruket er en sentral faktor. Men millioner av mennesker søker nå byene hvert år, og bedre jobberer i den sterkt voksende tjenestesektoren og i industri vil være avgjørende både for deres levekår og den langsiktige vekstevnen i økonomiene.

Graden av fattigdomsorientert vekst vil også avhenge av hvor godt institusjoner, markeder og andre mekanismer er egnet til å fordele veksten jevnt. Mekanismen som har spilt en hovedrolle i skandinaviske land, sentraliserte lønnsforhandlinger, mangler.

Selv om mer fattigdomsorientert vekst kan bidra mye, er det med bakgrunn i historiske erfaringer og fattigdomsbildet nå, lite sannsynlig at dette bidraget vil være tilstrekkelig. Oppnåelse av fattigdomsmålet vil i tillegg kreve direkte omfordeling. Under skal vi se på noen aspekter ved begge disse formene for mer fattigdomsorientert vekst.

Ulikhet sett gjennom et fattigdomsprisme

Som vi så over måles fattigdom etter absolutte grenser i utviklingsland. Det betyr at fattigdom defineres og måles uavhengig av hvor høye inntektene ellers er og hvordan de er fordelt.

Mål på økonomisk ulikhet fanger på ulikt vis inn hvor store forskjellene er mer generelt. De vanligste målene er for relativ ulikhet. Fordelen med relative ulikhetsmål er at en kan sammenlikne ulikhet mellom land på helt forskjellige inntektsnivåer, eller måle endring i ulikhet over tid når inntektsnivået endres. Hvis alle inntektene i samfunnet dobles, er de relative forskjellene uendret. Men alle inntektsforskjeller målt i penger blir dobbelt så store.²⁷ Dette er det viktig å være klar over når relative mål er grunnlaget for utsagn om at ulikheten er større i ett land enn et annet.

Ulikhetsmål legger dessuten ulik vekt på forskjeller i ulike deler av fordelingen. Et ulikhetsmål som legger vekt på midten av fordelingen kan eksempelvis vise nedgang i ulikhet mens ett som legger større vekt på topp og bunn kan vise økning. Ulikhetsmål er ikke normativt nøytrale. Dette er viktig for å tolke beskrivelser av trender i ulikhet.

Her er utgangspunktet et ambisiøst mål om å redusere fattigdom. Det er i seg selv et normativt valg og har et menneskerettslig fundament. Fra et utviklingsståsted er det lite kontroversielt at spesielt kombinasjonen av høy fattigdom og høye inntekter på toppen av fordelingen må adresseres.

Å redusere slik ulikhet vil i mange land være ønskelig og riktig for å kunne redusere fattigdommen effektivt. I hvilken grad direkte omfordeling kan bidra vil avhenge av absolutte forskjeller. Ikke hvor mye de med høyest inntekter tjener i forhold til de fattigste, men hvor store beløp det er snakk om.

Ulikhet og vekst

Sammenhengene mellom økonomisk vekst og ulikhet er viktig for å utforme politikk. Når er ulikhet bra for økonomisk vekst, og når er den skadelig? Hva betyr ulikhet for effekten av økonomisk vekst på fattigdom? Og ikke minst, vil utjevning av ulikhet øke veksten, eller kan den hindre vekst - «kan

²⁷ Det mest brukte målet (Gini-indeksen), er et slikt relativt mål. Gini-indeksen har verdien 0 når alle har lik inntekt og verdien 1 når all inntekt havner hos én person. Gini-indeksen kan uttrykkes som forholdet mellom gjennomsnittsforskjellen i inntekt i befolkningen og 2 ganger gjennomsnittsinntekten. Det vil si at hvis både gjennomsnittsnivået og gjennomsnittsforskjellen i inntekt er 10 000 kroner, ville Gini-indeksen bli 0,5. Det gir et holdepunkt til for å tolke verdien. I Verdensbankens database (forbruksundersøkelser) har de fleste Afrikanske land Gini-indeks mellom 0,35 og 0,45. Sør-Afrika har Gini over 0,60, Norge under 0,30.

medisinen drepe pasienten»? Det er gjort mye empirisk forskning som søker å belyse disse spørsmålene. Mye av denne forskningen søker å identifisere mekanismer og trender ved å utnytte data fra et stort antall land.

Når en med bruk av statistiske metoder finner tydelige sammenhenger, er disse en form for gjennomsnittssammenhenger. Slike gjennomsnittssammenhenger kan si noe om hvilke tendenser som dominerer. Det har eksempelvis kommet flere studier som finner at høy ulikhet skader økonomisk vekst. Det har fått stor betydning for den generelle politiske agendaen i verden, og for utviklingsagendaen.²⁸ Slike og andre sammenhenger mellom økonomiske variable kan reflektere mer grunnleggende mekanismer. Hvis høy ulikhet ser ut til å hemme vekst, er det viktig å vite om det skyldes selve ulikheten, eller om samme bakenforliggende årsak både øker ulikhet og hindrer vekst.

Enkelte studier viser dette, ved at negative effekter av ulikhet er mindre når en kontrollerer for effekten av felles bakenforliggende årsaker som svake institusjoner. Rask næringsutvikling kan over tid endre ulikheten og hvilken rolle den spiller. Industrialisering og annen næringsutvikling kan føre til økt vekst og mindre ulikhet samtidig. Unntaket kan være de aller fattigste landene. Hvis arbeidskraft i land der flertallet har svært lavt inntektsnivå flyttes fra lavproduktivt landbruk til høyproduktiv industri med vesentlig høyere lønninger, kan vekst og ulikhet økes samtidig.²⁹ Slik empirisk forskning gir viktig generell kunnskap om økonomisk utvikling.³⁰ Mye av kunnskapsgrunnlaget vårt understreker at en i spørsmål om ulikhetens rolle for utvikling må se nøye på ulikhetens årsaker og konsekvenser i det enkelte land, ikke bare omfanget og utviklingen i ulikhet.

God og dårlig ulikhet

Når vi under skiller mellom «god» og «dårlig» ulikhet er det etter hvilke årsaker og konsekvenser ulikheten antas å ha for økonomisk utvikling. Betegnelsene er ladet, men må ikke forveksles med det normative spørsmålet om hvilken grad av ulikhet som er akseptabel. Uansett politisk holdning til ulikhet, bør politikktutforming bygge på best mulig kunnskap om ulikhetens årsaker og konsekvenser.³¹

«God» ulikhet sikter til at belønning kan være bra når forskjeller reflekterer ulik arbeidsinnsats eller avkastning. Slik ulikhet kan gi insentiver til å jobbe eller investere i bedrifter med høy produktivitet og verdiskaping. «God» ulikhet betinger også kredittmarkeder og andre mekanismer i økonomien som gjør at den høyere sparingen til de med høye inntekter investeres produktivt. At arbeidskraft og kapital gjennom slike mekanismer vris mot og utvikler de mest produktive bransjene, har vært motoren i økonomier som har gått fra fattigdom til rikdom. Som pekt på over, har rask næringsutvikling i mange land bidratt til redusert ulikhet, men kan spesielt i de aller fattigste landene med lite utviklet næringsliv medføre økt ulikhet.

«Dårlig» ulikhet har illegitime årsaker eller negative konsekvenser for den økonomiske utviklingen. Den forteller lite eller ingenting om produktive insentiver. Anvendelsen av toppinntektene vil lett være uproduktiv, ved at de går til luksuskonsum, til å opprettholde maktposisjon eller plasseres

²⁸ Trolig hadde det også i lys av institusjonens rolle noe betydning for den internasjonale utviklingsagendaen at forskere hos IMF det siste tiåret har publisert flere studier som har funnet at høy ulikhet skader vekst. Et av de tidlige var Berg m.fl. (2011), samt Berg m.fl. (2014)

²⁹ Som eksempel kan nevnes en studie som konkluderer med at endringer i næringsstruktur mot mer produktive næringer i hovedsak bidrar til lavere ulikhet. Unntaket er en del lavinntektsland, der ulikheten kan øke. (Baymul, C., Sen, K. (2019))

³⁰ For en bred gjennomgang av empiriske studier, se for eksempel Cerra, V., Lama, R. og Loayza, N.V. (2021)

³¹ Et anekdotisk poeng kan illustrere dette. De aller minste barna har ofte en sterk egalitær holdning og sier "dele likt!". Eldre barn skjeler ofte litt mer til forskjeller i innsats og behov.

utenfor økonomien de er opptjent i. Slik ulikhet står på utviklingsagendaen under andre overskrifter. Det kan være ulikhet som skyldes maktkonsentrasjon, markedsrett, svikt i utdanning eller helsetjenester, etnisk diskriminering, korrupsjon, illegitim kontroll over naturressurser, svikt i beskatning eller andre rammebetingelser. «Dårlig» ulikhet kan også gjelde ulikhet som rett og slett er for høy, uansett årsak, fordi stabilitet og tillitt undergraves.

Fattigdom – bare «dårlig»

En forskjell på absolutt fattigdom og ulikhet i et slikt perspektiv er at det ikke engang teoretisk er lett å se grunner til at fattigdom er «god». Fattigdom er et hinder for at mekanismene som skaper utvikling og vekst får startet opp. Inntektsnivået er for lavt til å gi rom for produktive investeringer. Menneskelig kapital i form av helse, utdanning og kompetanse er konstant truet og kan svekkes.³² Fattigdom kan bli sin egen årsak – en fattigdomsfelle.

Fattigdomsfeller er sammen med omfanget og dybden i fattigdomsutfordringen et sterkt argument for direkte innsats for de fattige, enten det er gjennom tiltak som styrker inntektsgrunnlaget i næringene de jobber i eller ved direkte kontantoverføringer.³³

Potensialet for direkte omfordeling

Bakteppet for å drøfte det administrative og økonomiske potensialet for omfordeling, er en generell utviklingsutfordring: Politisk vilje. Mange land har statsapparater preget av dårlig styresett med høy korrupsjon og konsentrasjon av politisk og økonomisk makt hos rike eliter. Administrativ kapasitet handler om virkemidler som inntektsskatt og overføringssystemer. Økonomisk kapasitet handler ikke minst om hvor stort skattegrunnlaget er på toppen av inntektsfordelingen.

En stor utfordring er å vite hvor stort det økonomiske potensialet er. I rike land som Norge er inntektsstatistikken (selvangivelser) kilden for å måle inntektsfordeling. I fattige land er det et lite mindretall som betaler inntektsskatt. Inntektsstatistikk finnes ikke eller sier lite. I forbruksundersøkelsene er forbruket underrapportert for de rikeste. Dessuten ligger inntektsnivået for de rike til forskjell fra de fattige betydelig over forbruket.

Flere forskningsmiljøer forsøker å korrigere for dette ved å kombinere ulike kilder for økonomiske data. Usikkerheten er stor. Under skal vi nøye oss med noen illustrasjoner.

I tabellen under er trekk ved inntektsfordeling og fattigdom i fire land beskrevet ved nøkkeltall for fattigdom og konsentrasjon av forbruk/inntekt på toppen. Linje C er rapportert forbruk fra den øverste desilen i forbruksundersøkelsene. Dette tallet antas å undervurdere nivået på forbruket for høyinnteksgrupper. For høyinnteksgrupper er dessuten det prosentvise gapet mellom inntekt og forbruk større enn for lavinnteksgrupper – de sparer mer. I Linje D er først forbruket for øvre

³² Empirisk forskning bekrefter, ikke overraskende, at fattigdom virker negativt på vekst. Se f.eks. (Lopez & Servén 2015). Samtidig er det metodisk vanskelig å skille effekten av høy fattigdom på vekst fra effekten av stor ulikhet i land som har begge deler.

³³ For en gjennomgang av erfaringer med kontantstøtteordninger, se Norad (2020)

inntektsgrupper oppjustert ved å legge til ekstra forbruk basert på nasjonalregnskapet.³⁴ Derneft legges et beregnet tall for sparing til forbruket for å få et anslag på inntekt.³⁵

Det framgår at en slik justering gir større ulikhet uttrykt ved høyere andeler til de ti prosent rikeste. I linje E og F er relative ulikhet regnet om til penger for å vise absolutt ulikhet som sier mer om potensialet for omfordeling.³⁶ Selv om de ti prosent rikeste kan anslås å legge beslag på 50-60 prosent av inntekten, er deres gjennomsnittlige inntektsnivå per dag bare i området 12-17 USD om dagen. Hvor høy beskatning er det rimelig og realistisk å tenke seg på slike inntekter? I en artikkel fra 2016 regnet forskere på hvor høy skatt som skulle til på inntekter mellom 10 og 15 USD for å omfordele bort fattigdommen (Hoy og Sumner (2016)). Forankringen var normativ, ved at eksempelvis USA hadde en slik fattigdomsgrense. Ideen var at de som er «globalt ikke-fattige» i et fattig land skal være med i spleiselaget for å hjelpe de «globalt fattige» - ekstremfattige - i sitt eget land. I Tanzania og særlig Malawi ville ikke engang 100 prosent beskatning av inntekter over ti USD være nok til å fjerne fattigdommen, i Uganda ville en skatt på 60 prosent være nødvendig (de regnet ikke på Ghana). Med oppjusteringen av inntektsnivået i linje F faller disse satsene noe.³⁷

Tabell: Fattigdom og konsentrasjon av forbruk/inntekt på toppen – fire land				
	Malawi	Tanzania	Uganda	Ghana
A: Andel under 1,9 USD om dagen (prosent)	69,2	49,4	41,3	12,7
B: Andel under 3,2 USD om dagen (prosent)	89,0	76,8	69,6	30,9
Topp 10 % andel av totalforbruk/inntekt				
C:Forbruk (prosent)	38,1	33,1	34,2	32,2
D: Beregnet inntekt (prosent)*	57,8	47,6	51,5	48,6
Topp 10% forbruk/inntekt per innbygger per dag				
E:Forbruk (USD)	7,8	9,0	10,9	21,8
F:Beregnet inntekt* (USD)	11,9	12,9	16,5	33,0

*Se Chancel& Piketty(2021) for metodikk

**Kjøpekraftsjusterte USD, 2011 priser

Framfor å velge et teoretisk mer ideelt system å sammenlikne med, er det i en fersk studie tatt et mer praktisk utgangspunkt (Bargain m.fl. (2021)). Forskerne har beregnet hvordan et system for overføringer og skatt som i Sør-Afrika kan virke i fem andre land.³⁸ Sør-Afrika er et av landene i verden med høyest ulikhet. Ulikheten i inntekter etter skatt og overføringer er svært høy, men enda høyere før denne omfordelingen. I regionalt perspektiv har Sør-Afrika et avansert og mer generøst omfordelingssystem med betydelig omfang av sosiale overføringsordninger. Skattesystemet er imidlertid ikke særlig progressivt.

³⁴ Det er en gjennomgående tendens at samlet privat forbruk i nasjonalregnskapet (per innbygger) er større enn gjennomsnittlig forbruk per person i husholdningsundersøkelsene.

³⁵ Dette gjøres ved å beregne sammenhengen mellom forbruk og inntekt i land som har data for begge størrelser. Et gjennomgående mønster er at sparing øker med inntekt. Den beregnede sammenhengen mellom forbruk og inntekt «overføres» til land uten inntektsstatistikk. Inntektene en kommer fram til er således ikke målt, men beregnet ut fra bestemte forutsetninger. Se Blanchet m.fl. (2020)

³⁶ Merk at det er brukt tall i 2011 priser, som gjør dem direkte sammenliknbare med fattigdomsgrensen. Tall i løpende USD vil gi høyere konsum og inntekt som følge av inflasjon.

³⁷ Fattigdomsbildet tabell 3 i Hoy & Sumner (2016) er noen få år eldre enn beskrevet her, men i store trekk det samme. Gjennomsnittlig forbruk for de ekstremfattige er på linje med figur 3 over, eller 1,2-1,3 USD. De brukte ukorrigerede tall for forbruksnivå for å anslå skattegrunnlag.

³⁸ Ghana, Zambia, Mosambik, Tanzania og Etiopia.

Til sammen fører dette til at en oppskalering gir økte netto utgifter dersom en tilpasser dette systemet til de andre landene. Systemet gir mer til de fattige enn det tar fra de rike. Utgiftene til overføringer øker typisk med to til tre ganger økningen i skatteinntekter. I Tanzania får en størst effekt på andel ekstremfattigdom (reduseres med 17 prosentenheter), men også størst finansieringsunderskudd. Spesielt i Etiopia og Mosambik er effekten på andel fattige målt på denne måten liten (et par prosentenheter). Dette reflekterer poenget pekt på over om mange langt under fattigdomsgrensen.

Svakt kunnskapsgrunnlag om høye inntekter og mangel på effektive systemer for å beskatte dem er to sider av samme sak. Likevel peker det samlede bildet vi har mot to konklusjoner. For det første understreker det viktigheten av å bygge det administrative grunnlaget for bedre og mer progressive skattesystemer. Slik institusjonsbygging er viktig, tar tid, og avhenger sterkt av politisk vilje.

For det andre at økt direkte innsats mot fattige før skattesystemene eventuelt styrkes må handle mer om omprioritering innenfor trange budsjettammer enn omfordeling fra de rike. I hvilken grad slik omprioritering vil gå ut over innsats for langsiktig vekst, som investeringer i energiforsyning, vil avhenge av et finansielt handlingsrom som nå er kraftig svekket av pandemien.

Dette er sentrale avveiiinger også på den internasjonale utviklingsarenaen, hvor både omfang og innretning av utviklingsfinansieringen vil bety mer enn på lenge for de fattige landenes muligheter til å gi raskere og langvarig nedgang i fattigdommen. Det trengs drahjelp, men den viktigste faktoren vil være den utviklingen landene selv skaper.

KONKLUSJON

Verden er ute av kurs til å nå målet om å avskaffe ekstremfattigdommen i 2030. Andelen er for høy, for mange er langt under fattigdomsgrensen, og pandemien har satt økonomiene de fattige lever i langt tilbake. Selv gunstige scenarier for utviklingen de åtte årene til 2030 kan etterlate hundrevis av millioner ekstremfattige. Utviklingen viste allerede i tiåret før klare tegn til å være for svak.

Hvis tidsperspektivet for 2030-målet holdes fast, er dette forhold som isolert sett taler for å vri mot mer direkte fattigdomsorientert innsats enn tidligere. Å støtte opp under langsiktig vekst vil være svært viktig for å gi betydelige bidrag til varig bedring i levekår. Men desto færre år det er til at fattigdomsmålet skal nås, desto mer direkte og raskere virkende innsats kreves.

Uten bedre kraftforsyning og annen infrastruktur bremses næringsutviklingen som kan gi varig høy vekst. Uten større og mer direkte innsats mot fattige, enten det er tiltak i landbruket, nye jobber eller kontantstøtteprogrammer, kan store grupper ekstremfattige forbli frikoblet fra utvikling.

Dette dilemmaet har alltid gjennomsyret utviklingsagendaen. Nå kreves det også mer innsats, i en situasjon hvor de finansielle rammene til landene som må prioritere er hardt presset. Hvor sterkt dilemmaet blir, og hvor stor framgang som kan oppnås, er både avhengig av politikken landene fører og hvor mye finansiell og annen støtte fra verdenssamfunnet de fattige landene får.

REFERANSER

Alkire, A., J. Dirksen, R. Nogales, and C. Oldiges. (2020): *Multidimensional Poverty and COVID-19 Risk Factors: A Rapid Overview of Interlinked Deprivations across 5.7 Billion People*. OPHI Briefing No. 53. Oxford: Oxford Poverty & Human Development Initiative

Alkire, S., Nogales, R., Quinn, N.N., and Suppa, N. (2021): Global multidimensional poverty and COVID-19: A decade of progress at risk?', *Social Science and Medicine*, 09 October 2021.

Bargain, O., H.X. Jara, P. Kwenda og M. Ntuli (2021): Income Distribution and the Potential of Redistributive Systems in Africa: A Decomposition Approach. *Journal of African Economies*, 1-36.

Baymul, C., Sen, K. (2020): Was Kuznets Right? New Evidence on the Relationship between Structural Transformation and Inequality. *Journal of Development studies*, VOL. 56, NO. 9

Berg, A., J. David, ;G. Charalambos og G. Tsangarides (2014): *Redistribution, Inequality, and Growth*. IMF, Staff Discussion Note

Berg, A., and J. D. Ostry. 2011. "Inequality and Unsustainable Growth: Two Sides of the Same Coin?" Imf Staff Discussion note

Blanchet, T., Chancel,L: I. Flores, M. Morgan (2020): *Distributional National Accounts Guidelines: Methods and Concepts used in the World Inequality Database*, WIL, 2020

Cerra, V., Lama, R. og Loayza, N.V. (2021) *Links between Growth, Inequality, and Poverty. A Survey*. Policy Research Working Paper No. 9603. Washington, DC: The World Bank

Carro, R. 2000. "Inequality and Growth in a Panel of Countries." *Journal of Economic Growth* 5: 5–32.

Chancel, L., Cogneau, D., Gethin, A., Myczkowski, A.(2019): *How Large Are African Inequalities? Towards Distributional National Accounts in Africa, 1990-2017*. WID.world Working Paper N° 2019/13

Chancel, L., T. Piketty, E. Saez, G. Zucman, et al.(2021): *World Inequality Report 2022*. World Inequality Lab, Paris.

Erman, L., and D. M. te Kaat. 2019. "Inequality and Growth: Industry-Level Evidence." *Journal of Economic Growth* 24: 283–308.

Gentilini, U., M. Almenfi, J. Blomquist, P. Dale, L. De la Flor Giuffra, V. Desai, M. Belen Fontenez, et al. (2021): *Social Protection and Job Responses to COVID-19: A Real-Time Review of Country Measures*. 'Living Paper' Version 15 (May 14, 2021). Washington, DC: The World Bank.

Hallegatte, S., Walsh, B. (2020): *Covid, climate change and poverty: Avoiding the worst impacts*. World Bank Blogs,07 October.

Hoy, Chris and Sumner, Andy (2016): *Gasoline, Guns, and Giveaways: Is There New Capacity for Redistribution to End Three Quarters of Global Poverty?* Centre for Global Development

Hoy, C., and Sumner, A. (2021)The End of Global Poverty: Is the UN Sustainable Development Goal Still Achievable? *Global Policy* Volume 12. Issue 4. September 2021

Lakner, C., D. G. Mahler, M. Negre, and E. B. Prydz (2020). *How Much Does Reducing Inequality Matter for Global Poverty?* Global Poverty Monitoring Technical Note 13 (June). Washington, DC: The World

Lakner, C., N. Yonzan, D. G. Mahler, R. A. Castañeda Aguilar, H. Wu, and M. Fleury (2020): *Updated Estimates of the Impact of COVID-19 on Global Poverty: The Effect of New Data*. World Bank Blogs, 07 October.

Lastunen, L. Rattenhuber, P. Adu-Ababio, K. Gasior, K., Jara, H.X., Joste, M., McLennan, D., Nichelatti, E. Oliveira, R.C., Pirttilä, J., Richiardi, M. & Wright (2021): *The mitigating role of tax and benefit rescue packages for poverty and inequality in Africa amid the COVID-19 pandemic*. WIDER Working Paper 2021/148

Mahler, D. G., N. Yonzan, C. Lakner, R. A. Castaneda Aguilar, and H. Wu (2021): *Updated Estimates of the Impact of COVID-19 on Global Poverty: Turning the Corner on the Pandemic in 2021?* World Bank Data Blog

Norad (2020): *Sosiale sikkerhetsnett og kontantoverføringer - en kunnskaps- og erfaringsoppsummering*. Norad rapport 6/2020

Ravallion, Martin (2016). *The Economics of Poverty: History, Measurement and Policy*. New York: Oxford University Press.

Ravallion, M: (2020). *SDG1: The Last Three Percent*. CGD Working Paper 527 Washington, DC: Center for Global Development

Sumner, A., Ortiz-Juarez, E. & C. Hoy (2021) *Measuring global poverty before and during the pandemic: A political economy of overoptimism*. Third World Quarterly

Thonstad, Knut (2020): *Bærekrafts- og gjeldsutfordringer i Afrika sør for Sahara*. Norad-rapport 5/2020

World Bank (2015): *A Measured Approach to Ending Poverty and Boosting Shared Prosperity: Concepts, Data, and the Twin Goals*. Policy Research Report. Washington, DC: World Bank.

World Bank (2017): *Monitoring Global Poverty. Report of the Commission on Global Poverty*. Washington

World Bank. (2020). *Poverty and Shared Prosperity 2020: Reversals of Fortune*. Washington, DC: World Bank.

World Bank (2021). *Macro Poverty Outlook: Country-by-Country Analysis and Projections for the Developing World*. Washington, DC: The World Bank.

World Bank. (2022). *Global Economic Prospects January*. Washington, DC: The World Bank.

World Development Indicators, World Bank:
[World Development Indicators | DataBank \(worldbank.org\)](https://data.worldbank.org/)

Yonzan, N., C. Lakner, D. G. Mahler, R. A. Castañeda Aguilar, and H. Wu. (2020): *The Impact of COVID-19 on Global Poverty under Worsening Growth and Inequality*. World Bank Blogs, 09 November

UNDP and OPHI (2020). *Global Multidimensional Poverty index 2020 – Charting Pathways out of Multidimensional Poverty: Achieving the SDGs*. Report. United Nations Development Programme and Oxford Poverty and Human Development Initiative